

**UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

Ústav pedagogiky a sociálních studií

**Trávení volného času
v obcích Dubany, Vrbátky a Štětovice**

Diplomová práce

Bc. Soňa Dostálová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, s využitím pouze citovaných pramenů, jež jsou uvedeny v seznamu zdrojů a literatury.

V Olomouci dne

.....

Bc. Soňa Dostálová

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Pavle Vyhnálkové, Ph.D. za odborné vedení, podporu, užitečné rady a připomínky. Dále bych chtěla poděkovat kolegyním za podporu po dobu mého studia. Poděkování patří i všem žákům základní školy v Dubanech a Vrbátkách za ochotu a spolupráci při vyplňování dotazníků. V neposlední řadě bych chtěla také poděkovat mé rodině a přátelům za veškerou podporu, kterou mi poskytovali po celou dobu mého studia a při dokončování diplomové práce.

Obsah

Úvod	6
1 Školní věk.....	8
1.1 Mladší školní věk.....	8
1.2 Střední školní věk	10
1.3 Pubescence	11
2 Volný čas.....	13
2.1 Vymezení volného času	13
2.2 Funkce volného času.....	14
2.3 Faktory ovlivňující trávení volného času.....	15
2.4 Výchova ve volném čase	15
3 Přirozená prostředí a volný čas	18
3.1 Rodina.....	18
3.2 Vrstevnická skupina.....	19
3.3 Lokální prostředí.....	20
4 Instituce zabývající se výchovou ve volném čase.....	22
4.1 Střediska volného času a domy dětí a mládeže.....	22
4.2 Školní družina	23
4.3 Nestátní neziskové organizace	24
5 Výsledky dosavadních výzkumů.....	26
6 Instituce pro volný čas v Dubanech, Vrbátkách a Štětovicích.....	29
6.1 Základní školy Dubany a Vrbátky	29
6.1.1 Školní družina.....	29
6.1.2 Šachová farma	31
6.2 Ostatní instituce	31
6.2.1 Centrum volného času	31
6.2.2 Zlatá farma.....	32
6.2.3 Skaut	33
6.2.4 Mladí hasiči Štětovice	33
6.2.5 Sokol.....	34
6.3 Příležitostné akce v obci	34
6.4 Prostředí pro spontánní činnost v obci – hřiště.....	35
7 Výzkumná část.....	37
7.1 Hlavní a dílčí cíle, výzkumné otázky a hypotézy	37
7.2 Výzkumná metoda	38

7.3	Výzkumný soubor.....	39
7.4	Prezentace a analýza	41
7.5	Ověření hypotéz	64
7.6	Závěry šetření a diskuse.....	67
	Závěr.....	71
	Seznam použitých zkratek	73
	Seznam použité literatury a zdrojů	74
	Seznam tabulek.....	78
	Seznam grafů	79
	Seznam příloh	80

Úvod

Trávení volného času školáků je téma, které mne zajímá nejen jako studentku, ale také jako vychovatelku školní družiny, která s dětmi tráví každý den čas po vyučování. Volný čas, jeho využívání a nakládání s ním bylo vypracováno mnoho studií, bakalářských nebo diplomových prací, které zkoumají volný čas z různých pohledů. Motivem mé diplomové práce jsou možnosti trávení volného času dětí v obcích Vrbátky, Dubany a Štětovice.

Ve svém zaměstnání pracuji s dětmi ve školní družině, bavíme se a probíráme různá témata, často hovoříme také o volném čase, jak jej děti tráví, co dělají po návratu ze školy, co je baví nebo nebaví, co by chtěly dělat, jakému sportu, činnosti nebo koníčku se věnují nebo by se chtěly věnovat. Většinou na otázku, co děti dělají, když přijdou ze školy domů, jen stroze odpoví že nic nebo že sledují televizi či jsou na počítači. Téma trávení volného dětí mne zaujalo a stalo se tak motivem k mé diplomové práci. Zajímalo mě tedy jak opravdu tráví čas děti, se kterými pracuji.

Práce se zaměřuje především na oblast a specifikaci náplně volného času dětí ze Základní školy Zdeny Kaprálové ve Vrbátkách s odloučeným pracovištěm v Dubanech. Dále se zaměřuje na pestrost nabídky v oblasti volnočasových aktivit v okolních vesnicích. Ať už se jedná o nabídku pohybových, výtvarných, či jiných zájmových útvarů.

Hlavním cílem této diplomové práce je na základě výzkumného šetření popsat, analyzovat a zhodnotit, jak žáci základní školy Dubany a Vrbátky tráví volný čas v kontextu toho, jaké volnočasové aktivity se v daných obcích nabízí. Vedlejším cílem je analyzovat a zhodnotit nabídku volnočasových aktivit v obcích Dubany, Vrbátky a Štětovice.

Teoretická část práce charakterizuje klíčové oblasti. Dílčím cílem teoretické části je popsat volný čas, charakterizovat mimoškolní a zájmové aktivity, vymezit mladší školní věk, školní věk i pubescenci, analyzovat instituce, ve kterých se zájmové útvary realizují, i prostředí ve kterém volný čas probíhá. V kapitole o volném čase je vymezen tento pojem, jeho funkce i jeho ovlivňování a prezentuje významná hlediska této životní oblasti. Vymezuje problematiku výchovy ve volném čase, objasňuje důležitost a potenciál vedení k efektivnímu trávení volného času a rozebírá potenciál takového působení na jedince.

Kapitola o zájmových útvarech, institucích, které se zabývají výchovou ve volném čase i školních kroužcích, definuje tyto pojmy a vyzdvihuje pozitivní aspekty účasti na zájmových volnočasových aktivitách.

Poslední kapitolou teoretické části, je analýza základní školy, ve které proběhlo výzkumné šetření, aktivity, které se odehrávají ve škole i ve školní družině. Dále je popsána nabídka zájmových organizací v okolních obcích i v místě sídla školy. Analyzovány jsou i ostatní organizace dostupné v obci.

V empirické části je obsažen popis metodologie a analýza získaných dat. Jsou zde vymezeny výzkumné cíle, výzkumné otázky, metody sběru dat a způsob výběru respondentů. Uspořádání výzkumného vzorku, analýza výsledků šetření, popis jednotlivých výsledků dotazníků, vyhodnocení výzkumné otázky a objasnění celkových výsledků šetření.

Cílem empirické části je popsat, analyzovat a zhodnotit, jak žáci základní školy Dubany a Vrbátky tráví volný čas. Dílčím cílem empirické části je popsat, kolik volného času žáci základní školy mají, charakterizovat, co rádi žáci dělají ve volném čase, analyzovat, zda a v jaké míře žáci navštěvují nabízené zájmové kroužky ve škole či v obci, objasnit, jaké zájmové kroužky žákům ve okolí chybí, zhodnotit, zda a do jaké míry jsou žáci spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit v obci a porovnat návštěvnost akcí pořádaných v obci ze strany žáků.

1 Školní věk

Školní věk je nejčastěji označován jako významný sociální mezník, můžeme ho vymezit jako období oficiálního vstupu do společnosti. Je to věk střízlivého realismu kdy se děti zaměřují na to, co jak je a jak svět funguje, snaží se okolní svět reálně, opravdově pochopit. Tento reálný pohled školního dítěte na svět, závisí v tomto období především na tom, co si vyslechne od autorit, takzvaně naivní realismus, postupně s časem si dítě utváří svůj osobitý, kritický pohled na svět, až realistický pohled, se kterým přichází období dospívání.

Toto období počínaje nástupem povinné školní docházky, se dále dá rozdělit do tří skupin. Ranný školní věk, se vyměřuje okolo osmého až devátého roku věku dítěte. Následuje střední školní věk, ten probíhá do jedenácti až dvanácti let, tedy do doby, kdy dítě přechází na druhý stupeň základní školy, v tomto období se dítě stabilně rozvíjí ve všech oblastech. Posledním obdobím starší školní věk, který začíná s nástupem na druhý stupeň až do konce povinné školní docházky, z hlediska biologie jde o období pubescence až adolescence (*Vývojová psychologie* [online]).

Z hlediska vývojové psychologie probíhá školní věk přes tři vývojová období, začíná v období mladšího školního věku, dále přes střední školní věk až po období pubescence.

Škola je první důležitou institucí, se kterou se dítěte setkává. Zahájení školní docházky ovlivňuje další rozvoj dětské osobnosti. Je to místo pro socializaci, pro získávání nových i odlišných zkušeností než získaných v rodině. Ve škole děti rozvíjí své schopnosti a dovednosti. Jistým směrem určuje i budoucí společenský status žáka, úspěšnost ve škole je východiskem profesní volby. Škola také zásadním způsobem ovlivňuje sebehodnocení dětí, neúspěch ve škole může být rozhodující pro budoucí výsledky jedince (Vágnerová, 1999, s. 110).

„V oblasti sebepojetí je podstatné kladné sebehodnocení, které je pro duševní výkonnost i celkové zdraví dítěte velmi významné. Dítě si samo vytváří určitou teorii o sobě, která je pak základem jeho pojetí vlastní identity“ (Čížková, 1999, s. 97).

1.1 Mladší školní věk

Období mladšího školního věku začíná s nástupem povinné školní docházky, mezi 6-7 rokem, je ukončena nástupem pubescence, tedy okolo 11-12 let. Toto období se dá označit jako relativně klidné a bez výrazných vývojových změn, největší změnu můžeme pozorovat v psychickém a sociálním vývoji dítěte.

Stále probíhá zdokonalování motorických schopností. Pohyby hrubé motoriky jako ku příkladu házení, skákání nebo jízda na kole jsou téměř dokonalé. Změny v jemné motoriky jsou

přesné méně. V tomto období se také zdokonaluje přesnost všech smyslů. Co se paměti týká, převládá stále paměť mechanická, narůstá rozsah pozornosti i schopnost orientace v čase, aktivně je dítě schopno použít okolo 5000 slov a uvědomit si gramatiku řeči (Ptáček, 2013, s. 37).

Tělesný vývoj dětí mladšího školního věku je velice individuální, mezi dětmi mohou být obrovské rozdíly v hmotnosti i výškovém růstu, jejich biologický věk se nemusí vždy shodovat s věkem kalendářním. Více jde tato změna vyzrazovat u dívek, růst těla je v tomto věku zrychlený a zpomalení nastává okolo osmého roku kdy se zpomaluje i nárůst hmotnosti, s tímto procesem se spojuje i posílení odolnosti organismu, zvýšení objemu srdce, zrychlení vedení nervových vzruchů a zdokonalování činnosti svalů a pohyblivost kloubů (Šimíčková, 2010, s. 105).

Rozvoj hrubé motoriky je podmíněn celkovým fyzickým i intelektuálním vývojem, tak i školním vyučováním či aktivitami organizované tělesné výchovy.

Dítě mladšího školního věku by mělo být v šesti letech schopno zvládat chůzi v terénu, mezi překážkami i po schodech, držet rovnováhu ve stoji na jedné noze, mělo by být schopno skákat po jedné noze i snožmo, do dálky, výšky i přes švihadlo. V tomto věku je důležité, nejen pro nástup do školy ale i proto aby na dítě byla kladena zodpovědnost, aby bylo dostatečně samostatné, mělo by zvládat sebeobsahu na toaletě, při mytí rukou, čištění zubů, obouvání, oblékání a vysvlékání, aby zvládlo používat příbor při jídle. Proto, aby byla hrubá motorika správně rozvíjena je zásadní dítě podporovat v přirozeném pohybu a sportování (Ptáček, 2013, s. 38).

Langmeier a Krejčířová (1998) uvádějí, že opakované sociometrické studie ukázaly, že tělesná síla a obratnost hrají velkou roli v postavení dítěte ve skupině vrstevníků (Langmeier a Krejčířová in Šimíčková, 2010, s. 105).

O úspěšnosti i neúspěchu ve škole rozhoduje kvalita poznávacích procesů, školní neúspěch je často zapříčiněný nedostatkem koncentrace pozornosti. Se začátkem nástupu do školy je stále pozornost jen krátkodobá a jen zaměřená spontánně. Časté přerušování pozornosti má za vinu stálý převládající vzruch nad útlumem, cílená pozornost je pro tak malé děti velice vyčerpávající, neboť pozornost musí neustále ovládat silou vůle, a tím je ovlivněno i vyučování, protože v tomto věku nemají žáci vytvořeny autoregulační mechanismy. Z toho důvodu by mělo platit že čím nižší třída, tím častěji by měli být žáci motivováni pro danou činnost, tím krátkodobější úkoly by měli dostávat (Šimíčková, 2010, s. 107).

1.2 Střední školní věk

Období středního školního věku je relativně rychlá a krátká vývojová fáze, probíhající mezi 8-9. rokem do přibližně 12 let, to odpovídá zhruba třetí až páté třídě základní školy. Někteří autoři označují toto období jako období citové vyrovnanosti nebo fázi latence, což odpovídá klidovému stavu. Nebýt možných sociálních tlaků ze strany školy, občas i vrstevnických skupin, dalo by se říct, že je toto období klidné. Období klidu je také z důvodu že zde nedochází k žádným důležitým změnám v oblasti biologie ani v oblasti sociální. Děti v tomto věku jsou realisté, chování je vázané ke skutečnosti, prožívání ovlivňují reálné podněty, dá se také říct, že děti v tomto období jsou optimisté, mají sklony vykládat všechno dění okolo sebe pozitivně (Vágnerová, 1999, s. 144-145).

V oblasti motorické vývoje narůstá výkon všech orgánů i svalové koordinace, nastává i období zvyšování obratnosti a výkonu, děti jsou velmi aktivní. Dochází k schopnosti déle se soustředit, abstraktní myšlení přechází do popředí a začíná využívání logické paměti která už je víc než jen mechanická. Ke konci středního věku se stabilnějším stává i sebehodnocení, sebe samého dítě hodnotí především podle aktuálních úspěchů nebo neúspěchů, jeho identita se utváří na základě názorů, postojů a hodnocení ostatních (Ptáček, 2013, s. 43).

Vztah ke škole se v tomto vývojovém období mění, děti jsou již adaptované na školní prostředí, přijaly normy chování, které jsou zde zavedené. Touto dobou mají děti již nastavený určitý standard v chování i v hodnocení svých výsledků ve škole, což pro ně znamená že ví, jaký asi výkon musí v škole podat, aby byli spokojeni rodiče i děti (Vágnerová, 1999, s. 145).

„Pro rozvoj sebehodnocení je významné i to, aby dítě vědělo, co se od něj vlastně očekává. Je třeba, aby byla stanovena jasná pravidla, která se musí respektovat. Vztah k výkonu, jako jedné z významných složek vlastní identity, se může pod vlivem zkušeností z prvních let školní docházky stát i nějak extrémní.“ (Vágnerová, 1999, s. 157).

Potřeby dětí se rozvíjejí hlavně v oblasti pomoci při zvládání školních úkolů. Pro žáky je důležité, aby se jeho osobnosti dostalo respektu a byla akceptována, vzrůstá potřeba vyjádřit vlastní názor a nezbytnost sociálního vzoru a osobitá identifikace se sociální skupinou, potřeby biologické, bezprostředního bezpečí, potřeba pozitivně emočního, individuálního, osobního a stabilního kontaktu. Stěžejní je zejména potřeba mít vlastní prostor po své vlastní činnosti, aby dítě mělo pozitivní sociální vzor (Ptáček, 2013, s. 43).

1.3 Pubescence

Jinak také období dospívání, prepuberta a puberta. Období prepuberty začíná u dívek kolem 10 roku, u hochů v 11, období vlastní puberty přichází u dívek ve 12,5 letech, u hochů ve 13 letech. Obecně platí že nástup změn u obou pohlaví je očividný, u dívek je období prepuberty i puberty kratší, u hochů je tedy delší a otevřenější, z toho důvodu se u hochů předpokládají větší výchovné problémy v rodině i ve škole (Šimíčková, 2010, s. 116).

V období prepuberty dochází k výrazným tělesným změnám, začíná období vytáhlosti, to je charakteristické růstem končetin i trupu, hoši mohou vyrůst až o 22 centimetrů. Zvyšuje se produkce pohlavních hormonů, začínají se vyhraňovat rozdíly fyzického vzhledu. Z hlediska biologie končí toto období u dívek první menstruací, u hochů prvními ranními polucemi. Na chování dětí v pubescentním období začínají mít vliv sexuální pudy, tento vliv bývá u chlapců silnější, sexuální potřeba se zaměřuje k vlastnímu tělu, heterosexuální zájem se objevuje až později, v období puberty. S tím se pojí i změny v hrubé motorice, například nekoordinovanost či neobratnost pohybu kterou můžeme pozorovat převážně u hochů, následkem toho se mohou objevit potíže v tělesné výchově. Na straně jemné motoriky se následkem křečovitosti může projevit zhoršení v grafickém výkonu. Za zhoršení fyzického výkonu může momentální zrychlený růst, který může způsobit zvýšenou únavu (Šimíčková, 2010, s. 116-117).

Proměny v produkci hormonů nesouvisí jen s tělesnými změnami, objevuje se kolísání emoční stability, s čímž souvisí náhlé změny nálad se sklony reagovat přecitlivěle na běžné situace. Tyto změny nálad a reakcí často překvapí i samotného dospívajícího, pro kterého mohou být tyto překvapivé nálady nepříjemné, nemusí být vždy schopný vysvětlit důvod vzniku jeho reakcí (Vágnerová, 1999, s. 163).

„Podstatné vývojové zmeny se projevují v myšlení. V prepubertě začínají kvantitativní i kvalitativní zmeny myšlení, začíná se projevovat narůstající počet úspešně řešených problémů novým spôsobem, výrazne odlišným od mladšieho školáka“ (Šimíčková, 2010, s. 117).

V tomto věku nastává počátek abstraktního myšlení, vývoj je dokončen v adolescenci. Dítě je již schopno vyvozovat logické závěry, začíná být schopno přemýšlet hypoteticky a deduktivně v konkrétních věcech, je schopno pracovat se závěry, které nemusí být součástí reálných zkušeností. Dítě již odpouští od učení se textů z paměti bez chápání hlubších souvislostí, rozvíjí se logická paměť, objevuje se samostatnost v myšlení. Nastávají rozdíly v kognitivní funkci mezi dívkami a chlapci, dívky mohou být zdatnější ve verbálním projevu, více se zaměřují na jazykové vzdělání, chlapci podávají větší výkony při řešení početních úkolů (Šimíčková, 2010, s. 117-118).

Největší podporou v tomto období bývají zpravidla vrstevnické skupiny. Vrstevníci ve skupině jsou sami sobě neformální autoritou, mají velký vliv. V takové skupině členové kladou velký důraz na shodu, ať už se jedná o styl oblékání či hudební styl (Ptáček, 2013, s. 46).

2 Volný čas

Pod pojmem volný čas si každý člověk představuje něco jiného. To, co jeden přijímá pouze jako čas, po který nemusí být ve škole či zaměstnání, je pro jiného doba, ve které má všechny své závazky a povinnosti, v práci, ve škole i doma, splněné a může se tedy věnovat výhradně tomu, čemu jen on sám chce.

Tak jako každý člověk si pod pojmem volný čas představuje něco jiného, i definice volného času se různí, jejich smysl a podstata se však v tom podstatném shoduje.

2.1 Vymezení volného času

Volným časem se zabývá poměrně mladý, stále se vyvíjející vědní obor, a tím je pedagogika volného času. Vznik datujeme do 2. poloviny 19. století a 1. poloviny 20. století. Na tuto problematiku se nahlíželo v každé zemi různými pohledy, zatím co v západních zemích byl kladen důraz na rozmanitost institucí, na východě byl kladen důraz na zavedení jednotného systému kdy zřizovatelem různorodých institucí byl stát. momentálně dochází ke snaze o využití výhod z obou zavedených systémů (Pávková, 2014, s. 9).

Pedagogický slovník (Průcha, 2003, s. 274) definuje volný čas jako „čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).

Velice podobně je pojem uveden ve slovníku sociologickém, v tomto slovník je uveden termín volný čas jako: „Čas trávený mimo pracovní dobu. Započítává se do něj i doba potřebná pro nezbytné fyziologické aktivity, jako je spánek nebo jídlo, péči o rodinu a domácnost, o vlastní fyzické potřeby včetně spánku“ (Jandourek, 2001, s. 49).

Volný čas dětí a mládeže nezahrnuje dobu kterou tráví ve vyučování ani čas s výukou související, sebeobslužné činnosti a primární péče o sebe, nezahrnuje ani čas spojený s chodem domácnosti, rodiny nebo výchovného zařízení, další vzdělávání. Pod volný čas též nespádají činnosti zaštiťující takzvanou biologickou existenci člověka (hygiena, stravování, spánek, zdravotní péče). Prostředí, ve kterém jedinec tráví volný čas se dá označit za různorodé, ať už se jedná o školu, domácí prostředí, instituce či organizace zabývající se volným časem. Volný času dětí se často uskutečňuje bez vedení nebo dohledu a zájmu dospělých. Specifickou skupinou je mládež od navršení plnoletosti do dvacátého šestého roku života. Tato mládež nekoresponduje dostatkem zkušeností, nedovede se tedy orientovat ve všech oblastech

zájmových činností. Je tedy nutné, aby mládež v tomto věku byla nenásilně vedena ke smysluplnému trávení volného času tak aby nabízené činnosti byly pestré a přitažlivé, tak aby je účastníci vykonávali dobrovolně (Pávková, 2002, s. 13–14).

2.2 Funkce volného času

Jedním z autorů, podrobně vymezil dělení volného času dle funkcí, byl pedagog Horst Opaschowski (1987), ten ale na místo pojmu funkce volného času použil pojem volnočasové potřeby a rozdělil je do osmi kategorií, jak uvedl v své publikaci Vážanský (2001, s. 36-38)

- Potřeba zotavení, osvěžení, zdraví a dobrého pocitu – REKREACE – dbal na zdraví, kladl důraz na zbavení se stresu běžného dne, probuzení pocitu osvobození od přemrštěných požadavků.
- Potřeba vyrovnaní, rozptýlení, a potěšení – KOMPENZACE – vědomé zřeknutí se pravidel, lenošení/nic nedělání, nezatíženost, bezstarostnost.
- Potřeba poznání a dalšího vzdělávání – EDUKACE – touha po zážitcích, umění budovat své silné já.
- Potřeba klidu, pohody, rozjímání a sebevědomí – KONTEMPLACE – získávání času sám pro sebe, uvědomění si vlastní osoby, autoreflexe, porozumění sobě samému.
- Potřeba sdělení, kontaktu a družnosti – KOMUNIKACE – touha po sdělování, rozhovoru, přání ztráty samoty, vyhledávání sociálních vztahů.
- Potřeba společnosti, kolektivního vztahu a tvoření skupin – INTEGRACE – prožívání skupinové atmosféry, hledání emocionální jistoty, stability, pocit sounáležitosti
- Potřeba účastenství, angažovanosti a sociálního sebepojetí – PARTICIPACE – hledání možností pro vlastní iniciativu, spolupodílení na dění, spolurozhodování, spoluúčast.
- Potřeba kreativního rozvoje, produktivního uplatnění a účasti na kulturním životě – ENKULTURACE – uplatnění touhy po nezávislém růstu osobnosti, prosazování subjektivních myšlenek, spontaneita.

Jedním z dalších autorů, kteří se tomuto tématu věnovaly je Pávková (2014) ta vymezila funkce dle následujícího dělení.

- Funkci výchovně vzdělávací definovala jako záměrné působení či ovlivňování osobnosti svěřených jedinců. Výchova ve volném čase je především prostor pro kultivaci potřeb, prohlubování zájmů a pro rozvoj specifických schopností.
- Dle funkce zdravotní by měly všechny volnočasové aktivity směřovat k podpoře zdravého tělesného, duševního i sociálního vývoje jedince. Tomu napomáhá správně

uspořádaný režim dne v souladu s věkem dítěte, zpestřování času ve škole pohybem během dlouhé doby vyučování, utváření zdravých návyků ve stravování, podpora při dodržování pitného režimu, vedení k dodržování bezpečnosti práce nejen ve školním prostředí, vytváření pozitivního klimatu ve třídě nejen mezi spolužáky a řešení možných vznikajících konfliktů mezi účastníky výuky.

- Funkci sociální můžeme chápat různě, nejčastěji je brána jako funkce pro zajištění bezpečnosti dětí, starost o ně v době času tráveného ve škole. V některých zařízeních je tato funkce označena za nejdůležitější, jako například ve školní družině. Tato funkce spočívá především v navazování rozmanitých vztahů, kamarádství na základě společných zájmů. Důležitost takových institucí se skrývá i v tom, že mohou do jisté míry vyrovnat rozdílné podmínky rodinného prostředí, to také znamená že všechny děti mají stejné podmínky pro využívání hraček, pro pozornost pedagoga, i pro využívání pomůcek a prostoru.
- Funkce preventivní zajišťuje předcházení negativních jevů, jako je lhaní, agresivita, šikana, vulgárnost, krádeže záškoláctví, zneužívání drog a jiných návykových látek. Děti, které vědí, jak správně využívat volný čas, je menší riziko podlehnouti negativním faktorům.

Dělení funkcí volného času se věnovala i Emilia Kratochvílová (2007), která vymezila funkce volného času jako zdravotně hygienickou funkci, seberealizační funkci, formativně výchovnou funkci, socializační funkci a preventivní funkci.

2.3 Faktory ovlivňující trávení volného času

Faktory, které ovlivňují volný čas se nejčastěji dělí na dvě skupiny, a to vnitřní a vnější. Vnitřní působení je to, co nemůžeme ovlivnit, jako třeba věk, pohlaví nebo zdravotní stav. Mezi vnější faktory můžeme zařadit rodinu, vrstevnickou skupinu, školu i masmédia.

„Náplň volného času se nejvíce mění s věkem.“ Děti v předškolním věku nejsou schopny rozeznat hru od práce, všechny aktivity dělí jen na spánek a bdělost. Později s nástupem školního věku se může stát, že dětem učení s prací splývá (Spousta, 1994, s. 48).

2.4 Výchova ve volném čase

Hofbauer ve své publikaci Děti, mládež a volný čas uvádí, že výchova zprostředkováním aktivit ve volném čase vede účastníka k pozitivnímu rozvoji individuálních rysů, například

během jeho působení při styku s vrstevníky nebo v zájmové skupině. Cílem takových to volnočasových aktivit je formou rozvoje individuálních zájmů osvojit nové dovednosti, znalosti a kompetence (Hofbauer, 2004, s. 18).

Dle Hájka (2008) můžeme definovat výchovu mimo vyučování jako výchovné působení různých zařízení na jedince mimo území školy. Jedná se o střediska volného času, domovy mládeže, zájmové či tělovýchovné spolky a podobně.

Výchovu mimo vyučování realizuje především rodina, škola, instituce zabývající se výchovou mimo vyučování. Specifikem výchovy mimo vyučování je to, že probíhá mimo povinné vyučování, probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny, je institucionálně zajištěná, je realizovaná převážně ve volném čase (Pávková, 1999, s. 39).

Dále Pávková (1999) definuje pedagogické ovlivňování volného času jako, významnou oblast výchovného působení. Díky tomuto vedení, jsou jedinci vedeni ke smysluplnému trávení volného času, pozitivně rozvíjejí své morální vlastnosti, formují hodnotné zájmy a rozvíjí specifické vlastnosti. Smysluplné využívání volného času a obsah volného času mají vliv i v oblasti duševní hygieny. Forma odpočinku i rekreace mají následně vliv na výkon podaný ve škole i na pracovní výkon člověka. Důležitým posláním výchovy mimo vyučování je rozvoj potřeby celoživotního vzdělávání v souladu se zájmovou orientací jedince. Tímto tedy výchova mimo vyučování plní funkci výchovnou, zdravotní, vzdělávací i sociální.

V oblasti výchovy mimo vyučování je kladen důraz na:

- Využívání odbornosti pedagogů při organizaci zájmových činností
- Respektování práv dítěte především při využívání volného času
- Propojení zájmové činnosti s vyučováním
- Princip dobrovolnosti
- Individuální přístup
- Vytváření heterogenních skupin dětí
- Propojení jednotlivých typů výchovných institucí pro volný čas dle regionálních podmínek
- Zapojení rodičů do činnosti dětí a vytvoření možností pro společné aktivity
- Využívání zájmových aktivit pro přípravu na budoucí povolání a pro uplatnění na trhu práce
- Integrace handicapovaných jedinců do běžné populace
- Tvorba vhodných podmínek pro rozvoj spontaneity (Pávková, 1999, s. 41)

Dále ve své publikaci Pávková (1999) vymezila požadavky pro realizaci výchovy mimo vyučování:

- Požadavek dobrovolnosti je při práci s dětmi nezbytný, zdůrazňuje že aktivní zapojení do činností je dobrovolné a bez nátlaku. Má však svá pravidla, kdy je pro pedagoga důležité, aby vytvořil vhodné podmínky, a vytvořil danou situaci tak, aby byla pro děti atraktivní a dobrovolně se do aktivity zapojily, nezbytné pro pedagoga tedy je znalost potřeb jedince a schopnost účinně motivovat.
- Požadavek pedagogického ovlivňování volného času značí potřebu citlivého vedení pedagoga ke smysluplnému využívání volného času. V Úmluvě o právech dítěte je dokonce ukotveno právo příležitosti k účelnému naplňování volného času.
- Požadavek aktivity má za předpoklad vedení dětí k aktivnímu zapojení do všech fází činnosti, od plánování, přípravu, realizaci až po samotné hodnocení činnosti. Úkolem učitele tedy je podpořit iniciativu, nápaditost i samostatnost.
- Požadavek seberealizace znamená, že struktura činnosti má být postavena tak, aby každý zúčastněný měl příležitost využít své specifické schopnosti a nadání, a být tím v nějaké oblasti nejlepší. Zažít úspěch je významné pro zdravý duševní vývoj člověka. Při mimoškolních aktivitách může zažít úspěch i jedinec ve škole méně zdatný.
- Požadavek pestrosti, zajímavosti a přitažlivosti je cílený na obsah, metody a formy práce a jejich střídání. Cílem tohoto požadavku je rovnováha mezi spontánní činností a organizovanou činností s přihlédnutím k individuálním zájmům jedince.
- Požadavek odpočinkového a rekreačního zaměření vyzdvihuje činnosti které napomáhají k odstranění únavy, k regeneraci fyzické síly a způsobem vhodným pro daného jedince kompenzuje činnost při vyučování.
- Požadavek orientace na sociální kontakt, tento požadavek značí že volný čas má být prožívaný ve vzájemné interakci s ostatními lidmi, každý by měl být přijat a mít ve skupině svou pozici.
- Požadavek zájmového zaměření vyzdvihuje význam zájmových činností jako nejpodstatnější prvek obsahu výchovy mimo vyučování. Úkolem této oblasti je uspokojování, podněcování, rozvíjení, prohlubování a pěstění zájmů člověka.

3 Přirozená prostředí a volný čas

Aktivity a instituce volného času uplatňují ve všech prostředích života a výchovy dětí, v rodině, v mimoškolních činnostech, v různých institucích a v dalších prostředích každodenního života. Všechny tyto instituce jsou vzájemně provázány a spjaty spontánními i záměrnými vazbami. Aktivity volného času dětí, mládeže i dospělých se vyskytují všude, ve všech pracovních dnech, o prázdninách i během školního roku či na dovolené, staly se neodmyslitelnou součástí všech fází života, od dětství až do stáří (Hofbauer, 2004, s. 55-56).

První prostředí, ve kterém se dítě setká s volným časem je rodina, druhým je škola, zde získávají děti své první zkušenosti. Ve škole ani v rodině obvykle nemají děti možnost velkého rozhodování, postupem času, s novými prostředími vznikají nové možnosti, kde mohou děti rozhodovat o svém počínání kterým nadále mohou rozvíjet svoji osobnost a navazovat nové sociální vztahy (Hofbauer, 2004, s. 55-56).

3.1 Rodina

Dle Pávkové (2014) je rodinné prostředí a rodina jsou jedním z činitelů, který se podílí na vývoji osobnosti člověka. Kvalita rodinných vztahů emocionální vazby mezi rodinnými příslušníky je podstatná pro výchovné působení, právě rodina primárně určuje budoucí životní styl všech příslušníků. Volný čas a jak s ním naložit, jak ho využít a jak ho chápat se učí děti od rodičů. Rodič je v tomto směru pro dítě vzorem, děti se učí nejčastěji nápodobou.

„Rodiče by měli působit jako pozitivní vzory. Sami by měli umět s volným časem dobře hospodařit, nepřeceňovat ho ani nepodceňovat“ (Pávková, 2014, s. 29).

Na utváření dobrých rodinných vztahů má také vliv společné trávení volného času, tyto společné činnosti by měly odpovídat zájmovým zaměřením i věku, je tedy nezbytné zvolit takovou činnost, aby z ní měli všichni zúčastnění pozitivní zážitky. Ne vždy děti rády provozují stejné zájmy jako jejich rodiče, proto je nezbytné, aby rodič respektoval dobrovolnost činnosti. Hlavní je to, aby děti od rodičů získaly to, že k životu patří mít své zájmy. Neustále je respektovat pravidlo dobrovolnosti, na druhou stranu není ku prospěchu ani nechat děti bezhlavě kroužky střídát na příklad po prvním neúspěchu (Pávková, 2014, s. 30-31).

S těmito poznatky, se shoduje i Hofbauer (2004), a dodává že, pozitivně i negativně na volný čas dětí v rodině působí objektivní podmínky výchovy a života dětí, velikost a úplnost rodiny. Vliv má i to, jak rodina volný čas prožívá, to je podmíněno způsobem života, výchovnou praxí rodičů, nastavenými hodnotami i časovými předpoklady. Rodič by měl v nejlepším případě být iniciátorem, spoluorganizátorem aktivit celé rodiny, nejen dětí.

Prvním vzorem jsou pro děti rodiče, děti od nich přebírají zvyky, opakuji, snaží se napodobovat jejich životní styl. Utváření vztahu k volnému času podléhá určité faktory:

- Jaký je typ rodiny, jaký výchovný styl se v rodině praktikuje, jak funguje způsob rodinného soužití, velikost rodiny, zda se jedná o uzavřenou či otevřenou rodinu, jaký je věk rodičů, jaký je věk dětí i jejich počet nebo pohlaví.
- Jakým zájmům se věnují rodiče, jak jsou tyto zájmy vzájemně tolerovány, jaký význam je zájmům přikládán, kolik financí jsou rodiče ochotni poskytnout pro realizaci jejich i dětských zájmů.

Všechny rodiny se od sebe navzájem odlišují, životním stylem i způsobem jakým tráví volný čas. Všechny základní návyky a postoje si každý ze své původní rodiny odnáší. Jedním z předpokladů u výběru budoucího partnera bývá i to, jak přistupuje k volnému času a jaké má zájmy, nekvalitní či nedostatečný vztah k volnému času ze strany partnera může být brán jako negativní osobní rys. Vztah může být negativně ovlivněn i nerespektováním volnočasových zájmů partnera, nejen v tomto ohledu je nezbytná tolerance (Pávková, 1999, s. 29-30).

3.2 Vrstevnická skupina

Čáp (1993, s. 286) vymezuje vrstevnickou skupinu jakou malou, neformální a obvykle referenční skupinu, může se jednat o skupinu normativně společensky schvalovaným cílem, společensky výchovně nežádoucí i jako poslední a nejhorší možnost skupinu delikventní. „*Psychologie a pedagogika i výchovná praxe v současné době považují skupinu vrstevníků za důležitého a nezbytného činitele ve výchově.*“ (Čáp, 1993, s. 286)

Obzvlášť důležité postavení získává vrstevnická skupina mezi 13-14 rokem života dítěte, a to hlavně, spontánní skupiny kamarádů, sportovní družstva a zájmové kroužky. V období mládí se vyskytuje kolísání mezi vztahem jedince k vrstevnické skupině, kvůli možným konfliktům nebo zklamáním ve skupině či změnou zájmů, je tedy možné že se jedinec ze skupiny vyčlení a zaměří se spíše na přátelský či romantický vztah nebo si najde skupinu jinou (Čáp, 1993, s. 287).

Členství v určité skupině může podstatným způsobem vytyčovat náplň volného času, různé druhy skupin mohou být spojeny s rizikovým prostředím s následkem patologických jevů, například extremistické skupiny, drogové delikty, sekty a podobně (Pávková, 1999, s. 36).

Pro správnou socializaci ve vrstevnické skupině je v první řadě důležité se ztotožnit s cíli skupiny, které jsou ve skupině žádané. Pro to, aby byl jedinec skupinou naprosto plně přijat a byl s ní sžitý, je žádoucí zvnitřnění cílů skupiny. V případě že má skupina jasně dané cíle, které

jsou pro ni významné, vzniká představa o hodnotách. Cíl vede každodenní aktivity skupiny, čím jasnější jsou cíle skupiny, tím propracovanější jsou hodnoty, které tvoří promyšlený a uspořádaný systém. Na dodržování těchto cílů a hodnot skupina klade velký důraz. Normou pro skupinu je chovat se tak jako ostatní ve skupině. Pod tlakem autorit dané skupiny se vytváří model chování, které představuje chování jednotlivce ve skupině, časem má toto chování formu sociálně predepsaného modelu, až se stává jeho rolí. Dověšení celého socializačního úkolu vzniká převzetím rolového chování, čímž zaujímá aktivní místo ve skupině. Posledním bodem této socializace je být ochotný vystavit se mechanismům sociální kontroly (Procházka, 2012, s. 120).

3.3 Lokální prostředí

To, jaký vliv má prostředí na vývoj osobnosti člověka se probíralo již před staletími, mimo jiné se vlivem prostředí zabývali E. Roterdamský, T. Campanella a mnoho dalších významných osobností. Poprvé podrobně studoval vliv prostředí Charles Louis Montesquieu, který označil za důležité i vliv společnosti a společenského prostředí (Kraus, 2001, s. 99).

Lokální prostředí definoval Pilch (1995) jako skupinu lidí kteří žijí na ohraničeném území, uznávají společné tradice a hodnoty, taky využívají stejné institucí nebo služby, žijí ve vzájemné solidaritě s vnitřním pocitem bezpečí a jsou ochotni společně provozovat různé činnosti. Dále vymezil základní typy lokálního prostředí jako prostředí městské a prostředí venkovské.

„Lokální prostředí lze vymezit jako místně a sociálně ohraničené teritorium, v němž člověk žije“ (Vyhnálková, 2013, s. 31).

V případě že se jedná o volný čas, můžeme nejlépe rozdělit prostředí na dva typy, městské a venkovské. Městské prostředí charakterizuje:

- Méně hluboké mezilidské vztahy.
- Zánik obvyklých autorit, nedostatek velkých společenských autorit.
- Nefunkční neformální sociální kontrola.
- Anonymita života a činností v lokalitě.
- Pokles důležitosti institutu sousedství.
- Proměnlivost, velká rychlost změn v životě.
- Výrazná rozdílnost v profesní struktuře a společenském rozdělení.

Venkovské prostředí charakterizuje Kraus (2008, s. 96) do určité míry jako protiklad městskému, zdůrazňuje blízkost k přírodě, nižší úroveň služeb, zachování lidové kultury, folkloru, migrační tendence i významnější roli učitele a školy.

Při současném srovnání města a vesnice se od sebe už až tak příliš neliší, život na vesnici se značně změnil a přiblížil se v mnoha oblastech městu. Způsobil to i zásah hromadných sdělovacích prostředků, nárůst kulturních akcí i vědeckotechnický pokrok. Volný čas lidí na vesnici vzrůstá a díky nárůstu spojů hromadné dopravy vzrůstá možnost navázání četnějších sociálních kontaktů. Celkově se chod života na vesnici mění i přes to, značné rozdíly zůstávají. Z hlediska ekonomické úspory se v některých menších vesnicích omezil provoz hromadné dopravy, stále se najdou i malé obce ve kterých se nenachází ani obchod, z důvodu nevýdělečnosti si na sebe (Kraus, 2008, s. 96-97).

Dále Kraus (2008, s. 99) uvádí že, práce s dětmi z různých prostředí se liší, obzvláště pokud máme možnost porovnat práci s dětmi které vyrůstají na sídlišti oproti těm co žijí na vesnici blíže přírodě. Tyto rozdíly mezi dětmi z různých lokálních prostředí, ovlivňují i tvorbu osobnosti dítěte a odrážejí se v charakteru člověka. Rozdíly můžeme pozorovat v následujících směrech:

- Sociální přizpůsobivost – městské děti mají lepší schopnost se adaptovat, uvažují racionálněji, bývají samostatnější a mají menší úroveň disciplíny
- Kontakty s lidmi – ve městě je možnost víc kontaktu ale méně osobních styků
- Míra konzervatismu a radikalismu – lidé žijící na venkově jsou konzervativnější, v této oblasti v posledních letech rozdíly mizí díky lepší informovanosti
- Životní aspirace a náročnost na povolání – městské děti mívají vyšší vzdělání, v této oblasti se ovšem v posledních letech rozdíly vyrovnávají

„Do jisté míry může také platit, že děti a mládež na venkově způsobují méně výchovných problémů a mají lepší vztah ke škole, i když někdy nedosahují takových výsledků jako děti městské. Rodiče ve městech více sledují výchovné cíle a výrazněji vedou své děti k dalšímu vzdělávání“ (Meier in Kraus, 2008, s. 99).

4 Instituce zabývající se výchovou ve volném čase

Zájmové vzdělávání, i neformální vzdělávání jsou nedílnou součástí celoživotního procesu učení. Ukotvení zájmového vzdělání se nachází ve školském zákoně č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, zde je zájmové vzdělávání dále definováno jako vzdělávání, které poskytuje účastníkům naplňování volného času určitou zájmovou činností se zaměřením na různorodé oblasti. Dále se v zákonu nachází to, které instituce jsou kompetentní pro to, aby zde probíhalo vzdělávání ve volném čase, a to ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, zejména ve střediscích volného času, školních družinách a školních klubech. Zájmové vzdělávání napomáhá naplňovat vzdělávací cíle stanovené školským zákonem, neumožňuje žádný stupeň vzdělání, ale zabývá aktivitami, které jsou potřebné pro rozvoj osobnosti, dochází zde ke kompenzaci jednostranné zátěže ze školy, je zde zajišťována duševní hygiena. Zájmové vzdělávání má výchovnou, kulturní, vzdělávací, preventivní, zdravotní, sociální a preventivní, rozvíjí schopnosti, talent, znalosti, dovednosti a napomáhá k upevňování sociálních vztahů. (*Zájmové vzdělávání* [online]).

Zařízení, které zastávají funkci volnočasových aktivit, jsou i ubytovací a výchovná zařízení, k těm se vztahuje vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských, výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních. Zde spadají i internáty, domovy mládeže nebo školy v přírodě. K zařízením, která fungují pro volný čas dětí a mládeže nepřetržitě celý den, tedy diagnostické ústavy, dětské domovy, dětské domovy se školou a výchovné ústavy, souhrnně tedy výchovná zařízení pro ústavní výchovu, se vztahuje zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních (zákon č. 109/2002 *Zákony pro lidi* [online], 2010).

4.1 Střediska volného času a domy dětí a mládeže

Střediska volného času jsou školská zařízení, jejich poslání je motivace, podpora a vedení žáků i studentů, mládeže i dospělých k rozvoji osobnosti. Jejich posláním je také vést k získávání a rozvíjení klíčových kompetencí, kompetencí k smysluplnému trávení volného času poskytováním široké nabídky rozmanitých činností. Střediska fungují přes celý školní rok i v době, kdy neprobíhá školní vyučování. (*Střediska volného času* [online]).

Střediska pro volný čas dětí a mládeže jsou zařazeny do sítě škol a školských zařízení, mají tedy nárok na státní příspěvek na činnost. Jejich zřizovatelem může být obec, církev, školský úřad či soukromý subjekt.

Pávková (1999) uvádí že jejich náplň je pravidelná a příležitostná zájmová činnost, nabídka spontánních aktivit, práce s talentovanou mládeží, prázdninová táborová činnost.

Pravidelná zájmová činnost probíhá pravidelně v zájmových útvarech, jako jsou například kroužky, soubory, kluby a kurzy.

Příležitostná zájmová činnost je organizovaná a přímo řízená pedagogem, časově omezená. Spadají sem například turnaje, soutěže, přehlídky, zájezdy výlety a exkurze. Specifické forma příležitostné zájmové činnosti je příměstský tábor.

Práce s talentovanými jedinci má z pravidla formu vytváření specializovaných zájmových útvarů pro nadané žáky, individuální přístup k žákům mimo zájmový útvar, individuální i skupinové konzultace, vzdělávací soustředění či akce a expedice.

Prázdninová táborová činnost je organizovaná činnost, provozovaná podobu dlouhého volna (letní prázdniny, vánoční prázdniny) pro děti, mládež, rodiče s dětmi. Tábor trvá déle než pět dnů.

4.2 Školní družina

„Činnost školní družiny navazuje specifickým způsobem na vzdělávací činnost základní školy. Není však přímým pokračováním vyučování, ani ho nenahrazuje. Týdenní a denní rozvrh činností je sestaven tak, aby vyhovoval požadavkům duševní hygieny (střídání klidných a pohybově náročných činností, práce a odpočinku, organizovaných a spontánních činností apod.). Zároveň musí režim vytvářet dobré podmínky pro uskutečňování výchovných záměrů pedagogů. Přitom je nezbytné, aby vyhovoval i potřebám a zájmům dětí a respektoval jejich věkové zvláštnost“ (Pávková a kol., 2008, s. 114).

Školní družina slouží pro děti ve dnech školního vyučování. Je přechodem mezi výukou ve třídách a pobytem doma. Družina není pokračováním vyučování, děti ve školní družině tráví dobu bezprostředně po vyučování. (Hájek a Pávková 2007, s.10).

Školní družina je prvkem výchovy, rekreace a vzdělání žáků. Čas během pobytu v ŠD rozdělil Hájek dle následujících činností.

- Odpočinkové činnosti neprobíhají bezprostředně po obědě, ale může být zařazen během celého pobytu v ŠD kdy mají mít děti klidový režim. Tento čas je nápomocný k odstranění únavy vzniklé během vyučování.

- Rekreační činnosti se uskutečňují hlavně venku, občas v tělocvičně. Obsahem jsou především pohybové a sportovní aktivity.
- Zájmové činnosti, je čas je věnován rozvoji osobnosti a seberealizaci.
- Příprava na vyučování, během které mohou děti vypracovávat domácí úkoly, ale tato činnost není nedílnou součástí školní družiny (Hájek a Pávková, 2007, s. 16).

„Družina by měla ve vhodném prostředí nabízet činnosti podnětné, zajímavé a obsahově bohaté. Ve školní družině se může žák pod přímým či nepřímým pedagogickým vedením přirozeným dětským způsobem projevoval, zaměstnávat z hlediska fyzického zdraví, ale i dobrých podmínek pro emocionální a sociální rozvoj“ (Hájek a kol., 2007, s. 18).

K problematice školní družiny se vrátíme v kapitole 6.1.1 kde budeme popisovat školní družinu zkoumané Základní školy Zdeny Kaprálové.

4.3 Nestátní neziskové organizace

Rektořík (2007, s. 26) ve své publikaci uvádí že cílem neziskového sektoru není zisk ve finanční podobě, nýbrž přímé dosažení užitku v podobě veřejné služby. V tom právě spočívá specifikace neziskových organizací.

V současnosti souvisí NNO s pojmem filantropie, což znamená snahu o pomoc motivovanou zájmem o bližního, na tomto základě také NNO stojí, organizace nesou název nestátní, nebo nevládní, což značí že nejsou nijak organizovány vládou. Organizace fungují díky tomu, že si to přáli občané, nikoli vláda (Rektořík, 2007, s. 26).

Poslání neziskových organizací shrnul Rektořík v následujících znacích:

- Uspokojování potřeb občanů
- Dodržování morálních zásad a altruistického pohledu na svět
- Srozumitelná formulace cílů organizace
- V nezbytném případě zahrnutí tvorby zisku
- Zaměření směrem, kterým se organizace řídí

Mezi nejznámější organizace zabývající se zájmovou činností, fungující v ČR a uznávané MŠMT můžeme zmínit například:

- Česká tábornická unie, z. s.

Tu tvoří přes 6000 táborníků, jejich kluby se nachází po celé republice. Členové se sdružují v tábornických klubech, samostatnou činností se řídí v souladu se stanovami ČTU a

ustanoveními přijatými Sněmem a Nejvyšší radou. Řídí se zásadami respektu ke druhým nehledě na pozici, členové jsou vedeni k osobnímu rozvoji a pro ně důležitých hodnot, jako je pravda, spravedlnost, nesobectví, laskavost, zodpovědnost. ČTU řídí své činnosti dle myšlenky lesní moudrosti E. T. Setona. (*Česká tábornická unie* [online], 2022).

- Mladí ochránci přírody, z. s.

Mladí ochránci přírody, často označováni jen jako MOP. Jedná se o veřejně prospěšný spolek, má celostátní působnost v okruhu práce s dětmi a mládeží. Spolek vítá všechny mladé lidi s pozitivním vztahem k přírodě. Veškeré aktivity pořádané spolkem jsou veřejně přístupné všem zájemcům (*Mladí ochránci přírody* [online]).

- Liga lesní moudrosti, z. s.

Liga lesní moudrosti je nezávislá samostatná organizace, ve které se sdružují zájemci bez ohledu na věk či pohlaví, zajímající se o woodcraft. Jedná se o výchovné hnutí, které začátkem 20.století založil Ernest Thompson Seton. Činnosti probíhají v dětských kmenech, které jsou vedeny dospělým náčelníkem (*Liga lesní moudrosti* [online], 2013).

- Junák

Skautská organizace působící ve více než 150 státech, posláním junáka je vést děti i dospělé k mravní tělesné i duševní zdatnosti. Skauting také podporuje vlastenectví. Prostředkem skautů jsou činnosti zaměřené na pobytu v přírodě a turistice, tím jsou vedeni k praktickým dovednostem a sebekázni.

- Pionýr

Sdružení Pionýr je samostatné, dobrovolné a demokratické sdružení dětí mládeže a dospělých, není nijak závislé na politických stranách či hnutích. Zabývá se kulturně výchovnou činností, charitativní činností a uspokojováním zájmů a potřeb členů sdružení.

- Duha

Duha je otevřené družení jednotlivců i skupin, se zaměřením na tvorbu a realizaci programů pro děti. Zaměřují se na psychologické hry, pořádání akcí v přírodě i ve městě.

- Hnutí Brontosaurus

Jedná se o nezávislé hnutí spojující děti a mládež se zaměřením na ochranu životního prostředí a jeho tvorbu (Pávková, 1999, s. 149-150).

5 Výsledky dosavadních výzkumů

Podobná témata, spjatá s trávením volného času jsou velice oblíbená a nesčetněkrát využita pro psaní bakalářských a diplomových prací. Podobným tématem se ve své závěrečné práci zabývala také Helena Špatenková (2010), která výzkumným šetřením zkoumala problematiku využití volného času o možnostech využití volného času dětí a mládeže na vesnici. Ve své práci se zabývá nejdříve prostředím, ve kterém výchova ve volném čase probíhá.

V prostorách, ve kterých probíhá pedagogické ovlivňování volného času, musí vyhovovat estetickým, hygienickým i pedagogickým a požadavkům. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 121).

Popisuje rozdíly mezi trávením volného času ve městech a na vesnicích, stanovila šest hypotéz, z nichž se tři přibližují i mému tématu diplomové práce. Jako první zkoumala, zda děti, které tráví volný čas ve městě, tráví více času v zájmových útvarech než děti trávící volný čas na vesnici. K tomuto šetření byly použity dotazníky a pomocí nich hypotézu také potvrdila. Potvrdilo se, že pro děti z města je volný čas takový, který opravdu věnují zájmům a kroužkům, navštěvují také více volnočasových zařízení, protože mají na výběr z vícero institucí (Špatenková, 2010).

Cílem další práce (Andrýsková, 2013) bylo ověřit jaké možnosti v oblasti volného času mají mladší žáci žijící na vesnici, jak a čím tráví volný čas a jakým zájmovým činností se nejčastěji věnují ve volném čase. Cílem výzkumného problému bylo analyzovat jaký je zájem o kroužky organizované základní školou u žáků prvního stupně základní školy a zda je doba kterou tráví u počítače nebo televize ovlivněna věkem dětí. Pro toto šetření byl vybrán náhodný vzorek respondentů, zkoumání proběhlo formou kombinovaných dotazníků, které obsahovaly 17 otázek. Pro výzkum byly vybrány tři základní školy ze stejného města. Výzkumu se zúčastnilo 216 respondentů ve věku 6 až 11 let, z toho bylo 105 chlapců a 111 dívek, všechny dotazníky byly vyplněny a zohledněny ve výzkumu. Do výzkumu se zapojilo 42 žáků ve věku šesti let, 22 žáků ve věku sedmi let, 35 žáků ve věku osmi let, 37 žáků ve věku devíti let, 47 žáků ve věku deseti let a 33 žáků ve věku jedenácti let. Z výzkumu plyne že 89 % chlapců a 97 % dívek zná nabídku zájmových kroužků pořádaných školou. Což jsou velice potěšující data. Na druhou stranu z těchto dat se kroužků pořádaných ve škole účastní jen 51 % chlapců a 78 % děvčat. S těmito daty je též spjata otázka, zda respondenti dochází do kroužku mimo školu. Na což pozitivně reagovalo 37 % chlapců a 14 % děvčat. Jde tedy vidět, že téměř každý dochází do nějakého volnočasového kroužku. Dále však výsledky výzkumu můžeme zjistit, že obecně

uváděný trend ve využívání volného času dětí doma u televize nebo počítače, na úkor pobytu venku na čerstvém vzduchu s kamarády, se ukázal jako mylný. Je tedy možné že jsou děti ovlivněny prostředím vesnice a nabídkou zájmových kroužků škol, kterou navštěvují (Andrýsková, 2013).

Ve výzkumu České děti venku (*České děti venku* [online], 2016) autoři analyzovali způsoby trávení volného času dětí a mládeže ve věku 7–15 let, snažili se podrobně zmapovat volný čas, který děti prožívají venku. S kým, jak, kdy a také kolik času tráví děti venku svůj volný čas. Sběru dat se zúčastnilo 1515 respondentů od 7 do 15 let, sběr dat proběhl pomocí internetového dotazníku. Z výsledků výzkumu zjišťujeme, že tázané děti tráví venku přibližně dvě hodiny denně, během týdne průměrně 1 hodinu 41 minut a během víkendu okolo 2 hodin 49 minut. Nejvíce času děti pobývají na zahradách a to průměrně 4 hodiny 31 minut za týden, na ulicích a to průměrně 3 hodiny 31 minut za týden, na dětských i sportovních hřištích stráví průměrně 2 hodiny 57 minut týdně, v přírodě průměrně stráví 2 hodiny 3 minuty týdně a v parcích, stráví průměrně 1 hodinu a 2 minuty během týdne. Mezi dětmi, které se výzkumu zúčastnily jsou vidět početné rozdíly. Během toho, co 11 % z tázaných tráví venku méně než 4 hodiny týdně, 10 % je venku více než 26 hodin týdně. Nejvíce času venku pobývají děti nejmeně vzdělaných rodičů, nicméně v přírodě, na zahradě či v parku jsou nejvíce děti nejvzdělanějších rodičů. Během pracovních dnů nejsou mezi mladšími a staršími školáky značné rozdíly v tom, kde venku tráví svůj čas. Nejčastější výskyt nejstarších dětí můžeme zaznamenat v parku a ulici, nejmladší děti jsou nejvíce na zahradě, hřišti a v přírodě.

Z jakého důvodu děti nepobývají venku víc času? Z výzkumu plyne, že je to nejčastěji skrz špatné počasí (48 %), nedostatku času (buď mají děti málo volného času 41 %, nebo mají hodně školních povinností 35 %) a jako poslední důvod je to, že tam nemají s kým být (22 %).

Dle názoru rodičů děti netráví více času venku především kvůli tomu, že tráví času u počítačových her (43 %), na internetu, chatováním a na Facebooku (43 %), u televize (28 %). Jak potvrzují výsledky tohoto výzkumu má čas trávený u médií vliv na množství času stráveného venku. Dle výsledků z výzkumu, děti, které tráví více času u obrazovek, jsou průměrně o 83 minut týdně méně na zahradách a až o 67 minut týdně méně v přírodě. Naopak jsou více času na ulicích (o 48 minut) a hřištích o (30 minut). Venku je to pro ně menší zábava než pro ostatní skupiny dětí.

Tvůrci tohoto výzkumu definovali dva vzorce toho, jak české děti chodí ven. Typ prvního dítěte – nazvali ho „pouliční“ – chodí během pracovních dní ven více než jeho vrstevníci a svůj čas pobývá více než ostatní děti hlavně na ulici; méně, než ostatní děti je o víkendu na zahradě nebo v přírodě. Nejčastěji se jedná o starší děti, které věnují více času

televizi, počítači apod., a pocházejí z rodin, kde je nejvyšší vzděláním rodičů základní škola nebo střední škola bez maturity. Typ druhého dítěte – nazvali jako „víkendové“ – během všedních dní je o něco méně venku než ostatní děti a během víkendu si to kompenzuje časem na zahradě a v přírodě. To jsou nejčastěji o menší školáci, kteří tráví méně času u médií a pocházejí z rodin s vyšším vzděláním (*České děti venku* [online], 2016).

6 Instituce pro volný čas v Dubanech, Vrbátkách a Štětovicích

Jedním z míst, které tvoří pro zájemce prostor pro využití volného času je místní základní škola Zdeny Kaprálové Vrbátky a její odloučené pracoviště v Dubanech se školní družinou a sportovní hala při základní škole.

Základní vzdělávání je v současnosti jedinou fází vzdělávání, které se povinně účastní každé dítě v České republice. Základní vzdělávání se realizuje v oborech základní škola a základní škola speciální. Cílem základního vzdělávání je vytvoření základů pro celoživotní učení (*Základní vzdělávání, Národní pedagogický institut České republiky* [online], 2023).

Škola je zřízena jako devítitřídní s jedním odloučeným pracovištěm. V Dubanech jsou zřízeny první tři třídy. V budově ve Vrbátkách se nachází 4.-9. třída. Pod základní školu spadá také mateřská škola, která má pro velký nárůst dětí již čtyři třídy. Jedna z tříd nacházející se ve Vrbátkách je určena pro předškoláky, zde se děti během celého roku hravou formou připravují na nástup do základní školy.

Škola se může pochlubit velice pestrou nabídkou mimoškolních aktivit. Jedním z nejoblíbenějších zájmových útvarů je kroužek keramiky, který v odpoledních hodinách navštěvují nejen žáci základní školy, ale ve večerních hodinách sem mohou docházet dospělí zájemci. Druhým velice úspěšným kroužkem je šachový kroužek, jehož zdárná činnost se projevuje ve velice úspěšné reprezentaci školy v šachových turnajích (*Základní škola Vrbátky* [online], 2023).

6.1 Základní školy Dubany a Vrbátky

Volnočasové kroužky probíhají na základní škole také ve školní družině.

6.1.1 Školní družina

Družina poskytuje zájmové vzdělávání žákům jedné školy nebo několika škol, případně i dětem v přípravné třídě jedné nebo více základních škol a dětem v přípravném stupni jedné nebo více základních škol speciálních. (Vyhláška č. 74/2005 Sb.).

„Školní družina může zřizovat zájmové kroužky, jejichž členy mohou být i žáci, kteří nejsou přihlášení do školní družiny k pravidelné docházce. Kroužky mohou být poskytovány za úplatu, mohou je vést vychovatelky, učitelé, rodiče či externí spolupracovníci“ (Hájek a Pávková, s.10, 2007).

Školní družina je školské zařízení výchovy mimo vyučování. Školní družina ve dnech školního vyučování tvoří pro děti přechod mezi výukou ve třídách a pobytem doma. Družina není pokračováním školního vyučování, pedagogická práce v ní má svá specifika a je výrazně odlišná od běžné vzdělávací praxe. Školní družina organizuje zájmové vzdělávání především pro děti přihlášené k pravidelné denní docházce. Činnost školní družiny se uskutečňuje formami zájmového vzdělávání / tematickou rekreační činností, pravidelnou výchovnou, vzdělávací a zájmovou činností, využitím otevřené nabídky spontánních činností /. Pracuje v kontextu dalších subjektů nabízejících aktivity výchovy mimo vyučování (zájmové kroužky ve škole, výuka Základní umělecké školy). Je vymezena dobou bezprostředně po vyučování a odchodem dětí domů. Práce školní družiny je zcela samostatnou oblastí výchovně vzdělávací činnosti a řídí se specifickými požadavky a pravidly pedagogiky volného času.

O přijetí dítěte k činnosti školní družiny se rozhoduje na základě písemné přihlášky, její součástí je písemné sdělení zákonných zástupců dítěte o rozsahu docházky a způsobu odchodu dítěte z družiny. Rozhodnutí o přijetí nebo nepřijetí zájemce rozhoduje ředitel (*Charakteristika Školní družiny* [online], 2023).

Školní družina pracuje ve třech odděleních odpoledne, v jednom oddělení ráno. Počty přítomných žáků se během dne mění – odcházejí do kroužků či za dalším zájmovým vzděláváním, také doby odchodů domů jsou různé. V rámci nenarušování zájmových činností jsou děti uvolňovány po 14,15 hodině. Oddělení se naplňují do počtu 30 žáků. Družina je určena žákům prvního stupně základní školy. Školní družina může zřizovat zájmové kroužky, jejichž členy mohou být i žáci, kteří nejsou přihlášení do školní družiny k pravidelné docházce. Pro práci s dětmi využívají vychovatelky svá oddělení. K tělovýchově využívají vychovatelky tělocvičnu. Prostředí školní družiny je vyzdobeno výtvarnými pracemi dětí a fotografiemi z různých akcí.

Děti, které dochází do školní družiny se mohou také účastnit kroužků pořádaných vychovatelkami.

Například kroužek deskových her, který probíhá pravidelně jednou týdně a vede ho vedoucí vychovatelka. Tento kroužek vede k rozvoji soustředěnosti, postřehu i logického myšlení ale také k hře fair play a k umění prohrávat. V tomto kroužku se děti mohou seznámit se spoustou klasických deskových, karetních, postřehových i vědomostních her, ale i s novými a moderními hrami. Myšlenka a pojetí tohoto kroužku je velice pozitivní.

Keramika probíhá jednou týdně pro děti druhého a třetího ročníku, děti z třetího ročníku jsou pro velký zájem rozděleny do dvou skupin, neboť kapacita keramické dílny je 9 míst. V tomto kroužku se děti seznámí s různými technikami práce s keramickou hlinou,

modelováním a vlastnostmi různých druhů hlín, glazurami i engobami. Keramická dílna se nachází v budově základní školy. Dílna je plně až nadstandardně vybavena, nachází se zde vše, co je třeba pro dokončení všech výrobků. Keramika je skvělý kroužek, ve kterém děti procvičí jemnou motoriku a zároveň si děti odnáší vlastní krásné výrobky.

Sporták a míčové hry, jsou kroužky, ve který se vedoucí kroužku zaměřuje na všestranný rozvoj dětí v pohybové oblasti, jehož cílem je hravou formou vést děti k lásce k pohybu, naučit se hrát fair play a hrát ve vzájemné spolupráci. Děti se učí základy své pohybové gramotnosti, rozvíjí všestrannost pohybu, hrají míčové hry, věnují se atletice i gymnastice, a učí se spoustu tradičních i netradičních nejen míčových her.

6.1.2 Šachová farma

Úspěšný šachový kroužek funguje na základní škole od školního roku 2012/2013, v této době se jej ujal pan učitel Řezníček, učitel prvního stupně základní školy ve Vrbátkách. V uvedeném roce dokončil několik metodických seminářů a spustil první šachový kroužek a zorganizoval motivační program s docentem Kubalou, šachistou a autorem metodického materiálu pro primární šachovou výuku.

Díky panu učiteli je škola přihlášena do projektu Šachy do škol, na škole momentálně probíhá šachový kroužek pro účastníky všech věkových kategorií, pravidelně a velice úspěšně se školní tým zapojuje do soutěží družstev i jednotlivců, a to i na úrovni krajských přeborů (*Šachová farma* [online], 2023).

6.2 Ostatní instituce

Ostatní instituce v obcích, ve kterých je dětem nabízeno organizovaně trávit volný čas, jako je Centrum volného času, Zlatá farma, Skaut, Mladí hasiči či Sokol.

6.2.1 Centrum volného času

Centrum volného času funguje pod obcí od roku 2004, cílem centra je, aby měli všichni možnost smysluplně, aktivně a bezpečně trávit svůj volný čas. Děti, mládež i dospělí si zde mohou vybrat ze široké nabídky zájmových aktivit pohybových a sportovních, tvořivých a kreativních nebo hudebních. I přes to, že je Volňásek určený i pro dospělé, nejvíce pozornosti je věnováno především dětem a mládeži. Proto, aby si zde každý něco našel, se nabídka zájmových kroužků i akcí pořádaných během roku stále rozšiřuje. Různé akce probíhají i během

celého roku, jako například Drakiáda, vyrábění adventních i velikonočních věnců, Rodinný xboj, Dětský den, Den Země, pálení čarodějnic, a hlavně letní pobytové i příměstské tábory (*Centrum volného času Volňásek* [online]).

Do centra mohou účastníci docházet do kroužků zaměřených sportovně a pohybově i zaměřených kreativně a tvořivě. Nabídka pohybových kroužků je sestavena tak že si vybere opravu každý bez ohledu na schopnosti či pohlaví.

Mezi nejnavštěvovanější pohybové kroužky patří tancák, zde dochází dívky prvního stupně, dále se mohou zájemci zapsat na moderní tance, fotbal, Sport'ák, ping pong, badminton, volejbal či florbal. S postupem let se nabídka stále rozšiřuje a obměňuje. Nabídku tvořivých a výtvarných kroužků tvoří Montessori dílničky, flétnička, šikovné ručičky, Bing Bong klub, broučci, deskový klub či Výletníček. Dále například jóga či náboženství.

Prázdninový provoz jednodenní akce CVC, jedná se o jednodenní zpestření prázdnin, během dne je pro děti zajištěný program, dvě svačinky, teplý oběd i pitný režim.

Příměstský tábor

- Na program děti dochází do CVC celý týden od pondělí do pátku od 6:30- 16:00, ale na rozdíl od pobytového tábora chodí odpoledne domů.

Pobytový tábor

- Táborové aktivity jsou tvořeny tak, aby se děti nejen bavily, ale také se něco naučily, tak aby si domů odvážely jen krásné zážitky.
- „*Pobytové tábory v sobě skrývají zvláštní kouzlo, které příměstské nemůžou nabídnout. Děti spolu tráví celý týden, každý den, i v noci, a tudíž vznikají pevná přátelství a silnější zážitky*“ (*Centrum volného času Volňásek* [online]).

6.2.2 Zlatá farma

Jedním z míst vhodných k trávení volného času nejen dětí a mládeže je Zlatá farma ve Štětovicích. Farma funguje od roku 2014, a od té doby se zde uskutečnila spousta zajímavých programů zaměřených pro děti. Farma nabízí možnost vyzkoušet si, jak být malým farmářem. Posledních pár let se zde o letních prázdninách koná příměstský tábor specializovaný na farmu, zvířátka, přírodu, koně či angličtinu. Na farmě je možné se během roku zúčastnit různých exkurzí, ochutnávek i jízd na koni.

Ve spolupráci s místním spolkem Štětovická slipka, se zde během roku koná spousta zajímavých událostí, například vynášení Morany, masopust, dožínkový průvod, Kateřinská zábava, svatomartinský průvod, Mikuláš, živý betlém, a podobně (*Zlatá farma* [online], 2016).

Štětovická slipka (*Štětovická slipka* [online]) je sdružení místních nadšenců pro hanácké tradice, jejichž cílem je obnova starých a tvorba nových tradic, péče o přírodu a drobné památky v okolí, pořádání výstav a společenských akcí pro děti i dospělé všech generací.

Spolek vznikl v roce 2016, spojením pěti místních žen, od té doby se členská základna rozrostla, na přibližně 20 členů a nejméně 10 dětí které jsou vedeny ve folklorním kroužku v Bystročicích. Spolek je samostatně zřízen pod obcí, kterou je také dotovaný. Další významná spolupráce spolku je s hanáckým souborem Klas z Kralic na Hané.

Největší společenskou akcí, které je Štětovická slipka spolupořadatelem vedle Kulturní komise Vrbátky je **Masopust** a následné pochovávaní basy, první masopust zde proběhl v roce 2017 a ve podobném duchu probíhá do dnes. masopustní průvody jdou nejdříve dva odděleně, jeden jde ze Štětovic přes Vrbátky, druhý průvod současně prochází přes Dubany, kde se také nakonec oba průvody spojí v jeden. V Dubanech probíhá následovně pochovávaní basy (*Zlatá farma* [online], 2016).

6.2.3 Skaut

Počátek skautingu v obci se datuje od půlky dvacátého století. Historické oddíly, na které navazuje nynější struktura, vznikly Vrbátkách až po druhé světové válce, poté byly oddíly i celý český skauting v roce 1949 znova zakázány a již se oddíly neobnovily.

Obnovení skautingu proběhlo ve Vrbátkách v září 2012, v té době byl založen 7. oddíl vlčat a skautů Puhoia a také oddíl 8. žabiček a skautek Paringa také byl založen klub dospělých Waitangi, tyto oddíly fungují dodnes ve stejné podobě.

Nejdůležitější událostí pro oddíly bylo založení samostatného střediska vodních skautů, ke kterému došlo 8. 11. 2013, kdy byl na základě schválení okresní rady Junáka, po konání ustavujícího sněmu založen přístav Tamatea Vrbátky, oddíly se tedy staly samostatnou jednotkou v rámci organizace Junák.

Schůzky v klubovně probíhají jedenkrát týdně, každý pátek (*Skaut* [online]).

6.2.4 Mladí hasiči Štětovice

Sbor dobrovolných hasičů má ve Štětovicích dlouholetou tradici, více než 80 let. Malý hasiči byli založeni před dvaceti lety místní dobrovolnou hasičkou, která vede malé hasiče

doposud, později se malí hasiči rozrostli a nyní fungují již tři vedoucí. Každoročně se přihlásí přibližně 15-20 dětí, většinou děti od 7-15 let.

Jednou ročně dostávají malí hasiči na žádost dotaci z rozpočtu obce, primárně na dresy a přilby, případné výlety. Dále získávají finance pořádáním sběru, dětského dne a příspěvku za účast na dítě, za celý rok je 200 Kč na dítě. Jediná akce pro jejíž realizaci využívají sponzory je na pořádání dětské soutěže, kterou každoročně organizují (*SDH Štětovice – Mladí hasiči* [online]).

V současné době do kroužku dochází 15 dětí ve věku od 3 let do 10 let. Nejvíce dětí je aktuálně z první třídy Základní školy Dubany.

Schůzky probíhají jednou týdně na dvě hodiny, přes zimu občas jen hodinu a půl. V zimě tráví děti čas buď v hasičské klubovně nebo v sokolovně, kde probíhá trénink štafet a fyzické zdatnosti. Od jara do podzimu trénujeme děti na školní zahradě ve Štětovicích.

Náplní kroužku je především trénink požárního útoku, štafety, běh na 60 m s překážkami na čas - tj. přes překážku, vzít hadice, přes kladinu a pak zapojit hadice k sobě, do rozdělovače a do proudnice. Dále trénují i všestrannost – orientace pomocí buzoly, uzlování, první pomoc, hasičské vědomosti a jiné.

Malí hasiči ze Štětovic se účastní i soutěží. V období od května do června probíhá skoro každý víkend pohárová soutěž v požárním sportu, také okresní kolo, kde jsou i běhy a štafety. V zimě občas proběhne halová soutěž, nebo soutěž v uzlování atd. (*SDH Štětovice – Mladí hasiči* [online]).

6.2.5 Sokol

V předešlých letech měl spolek Sokola okolo přes 30 členů, z toho přibližně 10 dětí, v tělovýchovné jednotce fungoval oddíl malé kopané pro muže, ti se účastnili i Prostějovské okresní ligy, malá kopaná již v malé míře funguje i dnes. V roce 2011 uspořádala TJ oslavy stého výročí od založení Sokola. V současnosti již neprobíhá sokolské cvičení dětí a sokol zde tedy téměř zanikl. Momentálně pod Sokolem stále probíhá malá kopaná pro muže. Tradice, kterou si zde zdejší vedení Sokola udržuje, je každoroční ples a organizace pálení čarodějnic (*Sokol* [online], 2023).

6.3 Příležitostné akce v obci

I přes to že je obec relativně malá, má opravdu bohaté kulturní vyžití. Každoročně se zde pořádají rozmanité kulturní akce pro občany všeho věku. Pro více informací, co vše se zde

v obcích událo v posledních letech jsem veda rozhovor s předsedkyní kulturní komise obce Vrbátky Kateřinou Kubjatovou, jednou ze zakládajících členek Štětovická slipka.

Kulturní komise pod obcí Vrbátky organizuje nebo se minimálně podílí na většině akcí v obci, ve spolupráci se spolkem Štětovická slipka, mateřskou školou i Centrem volného času Vrbátky.

Běžeczký závod **4Drun** se poprvé uskutečnil před třemi lety, díky místnímu běžci, který se účastní běžeczkých závodů po celé Evropě. Hlavním pořadatelem této akce je místní firma DDsport, Bazoš a obec Vrbátky. Závody se startují tři, desetikilometrový za DDsport, čtyřkilometrový za Bazoš a dětské běhy sponzoruje Autocentrum Olomouc. Letos se mohou závodníci zúčastnit již třetího ročníku této soutěže která je jako jediná akce v obci na profesionální úrovni a získala si tím spoustu sponzorů. Pozitivní na této akci je kolik nejen místních dětí se do běžeczkého závodu zapojilo.

Další zajímavou sportovní akcí je **Štětovický cyklokros**, tradiční akce, která letos odstartuje již 23. ročník. Opět je to akce převážně pro děti, jedná se o závod v několika dětských kategoriích, ve kterých děti absolvují trasu přes park na odrážedlech, kolech nebo in-line bruslích.

Hody a sraz veteránů proběhly v loňském roce ruku v ruce, během tohoto dne měly děti možnost využít kolotoče, vystoupila cimbálovka a proběhlo žonglérské vystoupení a večerní živá hudba s ohňostrojem. Hody jsou nejnavštěvovanější a největší organizovanou akcí v obci.

Tradičně jsou zde pořádány i **plesy**, v letošní sezóně to byly aktuálně čtyři plesy, maškarní ples Šibřinky, Sokolský ples, Obecní ples. Hasičský ples se nepořádá již od COV pandemie, jelikož sbor dobrovolných hasičů Vrbátky má aktuálně jen dva členy. Šibřinky se začaly pořádat v roce 2014, kdy byl zvýhodněn vstup pro účastníky, kteří na sobě mají kostým či masku, za účelem toho, aby to byl opravdu maškarní ples (*Kulturní komise obce Vrbátky* [online], 2023).

6.4 Prostředí pro spontánní činnost v obci – hřiště

Je až překvapivé kolik volně dostupných hřišť a míst pro volný pohyb dětí se v obcích nachází. Během týdne ve škole i při pobytu ve školní družině děti využívají primárně hřiště zbudované bezprostředně při škole, tento prostor je rozdělen na tři sekce. První část tvoří umělý povrch s fotbalovými brankami a doskočištěm pro skok daleký, druhou část tvoří dětské hřiště s pískovištěm, prolézačkou, houpačkami a kolotočem, poslední plac je zbudovaný relativně nedávno, dokončen byl před dvěma lety, na barevném povrchu se nachází velká šachovnice,

okruh z barevných geometrických tvarů a také plocha pro hru člověče nezlob se, díky barevným tvarům lze vymyslet spousta interaktivních her.

Druhým hojně využívaným prostorem pro pobyt venku je fotbalové hřiště, zde se konají různé akce pořádané obcí, u hřiště se nachází i zázemí pro občerstvení, toalety, lavičky pod přístřeškem a pár dřevěných hracích prvků pro děti. Zde se také nachází relativně nové hřiště na plážový volejbal, které bylo zbudováno v roce 2018 a pravidelně zde probíhají volejbalové tréninky dospělých.

Další z hřišť v Dubanech je venkovní workoutové venkovní hřiště zbudované v roce 2017, v roce 2022 byly přistavěny i nové zajímavé prvky. Stejně venkovní hřiště se nachází i ve Vrbátkách a stejně tak je tomu ve Štětovicích, kde také byly zbudované workoutové hřiště v roce 2017. Všechna tři hřiště jsou zdarma přístupné celoročně.

Ve Štětovicích u Zlaté farmy se nachází menší hřiště dřevěnými prvky, s domečkem a houpačkami i dřevěným vláčkem, dále se zde nachází pískoviště a opičí dráha s prvky z balíků sena. Menší děti si v areálu mohou bezplatně vypůjčit i odražedla, tatrovky či šlapadla.

Dětské hřiště ve Vrbátkách je umístěno v klidné lokalitě mezi bytovými domy nedaleko CVČ, nachází se dřevěné prvky se skluzavkou a houpačkami, velká prolézačka jako lanová pyramida a železné posilovací prvky.

Zajímavostí je také maxi skluzavka zřízena ve Vrbátkách, pod kopcem u skluzavky je zřízen také altánek a lavičky.

Všechny tři vesnice jsou systematicky spojeny cyklostezkami. (*Cyklostezka Vrbátky* [online]).

Na základě výsledků této kapitoly můžeme pozitivně ohodnotit občanské vybavení obcí, pestrá nabídku společenských akcí pro občany každého věku. I když jsou všechny tři obce relativně malé, jsou zde dostupné všechny potřebné služby. V obcích se nachází i dostatek volnočasových organizací kde si na své přijdou nejen děti nadané sportovně, děti nadané kreativně či děti zaměřené jiným směrem ale i starší občané.

7 Výzkumná část

Pro výzkumnou část diplomové práce jsme si zvolili výzkum možnosti trávení volného času dětí ze Základní školy Dubany a Vrbátky. Zajímalo nás primárně, jak děti nakládají se svým volným časem, kolik si myslí že volného času mají a jak jej využívají, kde a s kým tráví volný čas nejraději, zda navštěvují zájmové kroužky a jaké zájmové kroužky jsou nejoblíbenější, a naopak které z nabízených kroužků patří k méně oblíbeným. Dále nás zajímalo, jaká je v obcích nabídka volnočasových aktivit, jaké je jejich dostupnost a zda jsou v této nabídce nedostatky.

7.1 Hlavní a dílčí cíle, výzkumné otázky a hypotézy

Hlavní cíl

Hlavním cílem výzkumu je popsat, analyzovat a zhodnotit, jak žáci základní školy Dubany a Vrbátky tráví volný čas.

Dílčí cíle

- Popsat, kolik volného času žáci základní školy mají.
- Charakterizovat, co rádi žáci dělají ve volném čase.
- Analyzovat, zda a v jaké míře žáci navštěvují nabízené zájmové kroužky ve škole či v obci.
- Objasnit, jaké zájmové kroužky žákům ve okolí chybí.
- Zhodnotit, zda a do jaké míry jsou žáci spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit v obci
- Porovnat, návštěvnost akcí pořádaných v obci ze strany žáků.

Výzkumné otázky

- Kolik mají volného času žáci základní školy?
- Co rádi dělají žáci základní školy ve volném čase?
- Jaké a v jaké míře navštěvují žáci základní školy nabízené zájmové kroužky ve škole nebo v obci?
- Do jaké míry jsou žáci základní školy spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit v obci?
- Která společenská akce byla žáky základní školy nejnavštěvovanější?

Hypotézy

K výzkumným otázkám byly stanoveny následující hypotézy:

- H1: Žáci 2. stupně Základní školy Dubany a Vrbátky využívají častěji fotbalové hřiště v Dubanech nebo Vrbátkách než žáci 1. stupně.
- H2: Žáci 2. stupně tráví více volného času, jak chtějí, než žáci 1. stupně.
- H3: Žáci Základní školy Dubany (2. a 3. třída) dojíždí na zájmové kroužky častěji než žáci základní školy Vrbátky (4. - 9. třída).

7.2 Výzkumná metoda

Pro výzkumné šetření byl zvolený kvantitativně orientovaný výzkum.

„Pokud hovoříme o kvantitativně orientovaném výzkumu v pedagogice, můžeme jej vymezit jako záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy“ (Chráska, s. 11, 2016).

Oblíbenou metodou získávání dat v pedagogickém výzkumu je dotazník, což je *„způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí“* (Gavora, s. 121, 2010).

Dotazník je soustava navzájem na sebe navazujících a pečlivě předem připravených otázek, pokud je dotazník opravdu správně sestavený, jednotlivé otázky jsou promyšleně seřazeny. Výhoda dotazníkové metody je ve sběru spousty dat za krátkou chvíli, s tím jsou také spjaty ale i nevýhody, jelikož dotazníkem nelze zjistit jací jsou respondenti, pouze to, jak sami sebe vnímají (Chráska, s. 158, 2016).

Pro výzkumné šetření byly vytvořeny dva dotazníky, s přihlédnutím k věku respondentů, oba dotazníky jsou složeny ze 16 otázek. Otázky byly vytvořeny srozumitelně a sestaveny v postupné návaznosti. V dotazníku byly použity otevřené, uzavřené i polouzavřené otázky. Dotazník byl sestaven tak, aby splňoval všechny stanovené zásady, pro respondenty nebyl náročný a zároveň splnil daný účel.

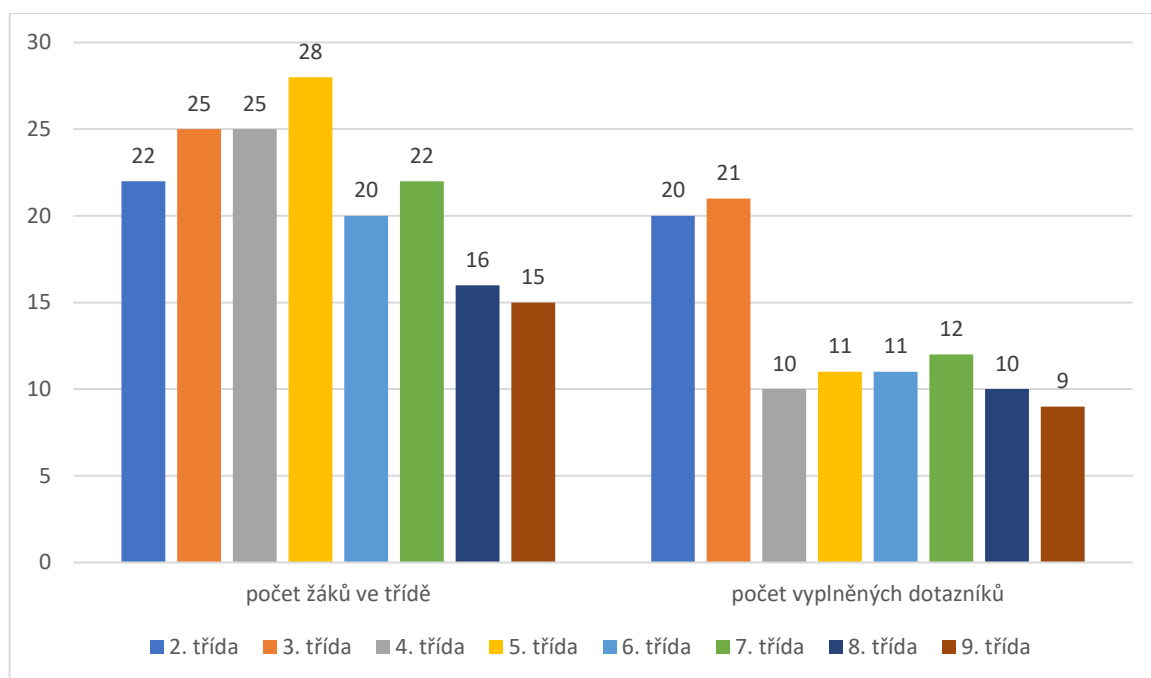
Přesto že se jedná o jednu Základní školu, má tato škola dvě působiště, na kterých probíhají odlišné, byť podobné zájmové volnočasové aktivity, proto bylo nezbytné vytvořit dva podobně směřující dotazníky týkající se trávení volného času. Oba dotazníky obsahují stejný počet otázek, první dotazník byl vytvořen pro žáky 2. a 3. třídy, druhý dotazník byl vytvořen pro žáky 4.-9. třídy.

7.3 Výzkumný soubor

Výzkum se ve škole uskutečnil na přelomu mezi prvním a druhým pololetím školního roku 2022/2023, od ledna do března.

Osloveni byli žáci ze Základní školy Zdeny Kaprálové Vrbátky, s odloučeným pracovištěm v Dubanech. Výzkumu se účastnili všichni žáci druhé až deváté třídy, žáci první třídy byly z výzkumu pro nízký věk vyjmuti. Dotazníky byly všem žákům elektronicky přeposlány přes jejich vyučující, žáci druhé a třetí třídy vyplňovali dotazníky za pomoci vychovatelek a učitelek v průběhu času ve školní družině.

Graf číslo 1 znázorňuje celkový počet dětí ve třídě s počtem vyplněných dotazníků. Tabulka číslo 1 znázorňuje strukturu výzkumného vzorku žáků podle tříd a pohlaví. Tabulka číslo 2 znázorňuje strukturu výzkumného vzorku podle stupně základní školy a podle pohlaví, zaznamenaná data v grafu i tabulce jsme získali z prvních dvou otázek v dotazníku. Dotazníky bohužel nebyly vyplněny všemi žáky, nicméně z počtu 104 vyplněných dotazníků vyplývá že počet žáků 1. stupně 62 žáků (59,62 %) je větší než počet žáků 2. stupně 42 žáků (40,38 %). Základní školu Vrbátky s odloučeným pracovištěm Dubany navštěvuje celkem 195 žáků, pro výzkum bylo osloveno 173 žáků z 2. – 9. třídy, z toho bylo vyplněno 104 dotazníků. Návratnost tedy z celkového počtu 100 žáků z 1. stupně, bez žáků 1. třídy bylo 62 žáků (62 %). Návratnost z celkového počtu 73 žáků 2. stupně byla 42 žáků (57,5 %).

Graf č. 1: Počty žáků oproti počtu vyplněných dotazníků

Třída	Děvčata	Chlapci	Absolutní četnost	Relativní četnost
2. třída	8	12	20	19,23 %
3. třída	10	11	21	20,19 %
4. třída	6	4	10	9,62 %
5. třída	8	3	11	10,58 %
6. třída	8	3	11	10,58 %
7. třída	8	4	12	11,54 %
8. třída	4	6	10	9,62 %
9. třída	6	3	9	8,65 %
Celkem	58	46	104	100,00 %

Tabulka č. 1: Struktura výzkumného vzorku podle tříd a pohlaví

Pohlaví žáků	1.stupeň	2.stupeň	Absolutní četnost	Relativní četnost
Děvče	32	26	58	55,77 %
Chlapec	30	16	46	44,23 %
Celkem	62	42	104	100,00 %

Tabulka č. 2: Struktura výzkumného vzorku podle stupně základní školy a podle pohlaví

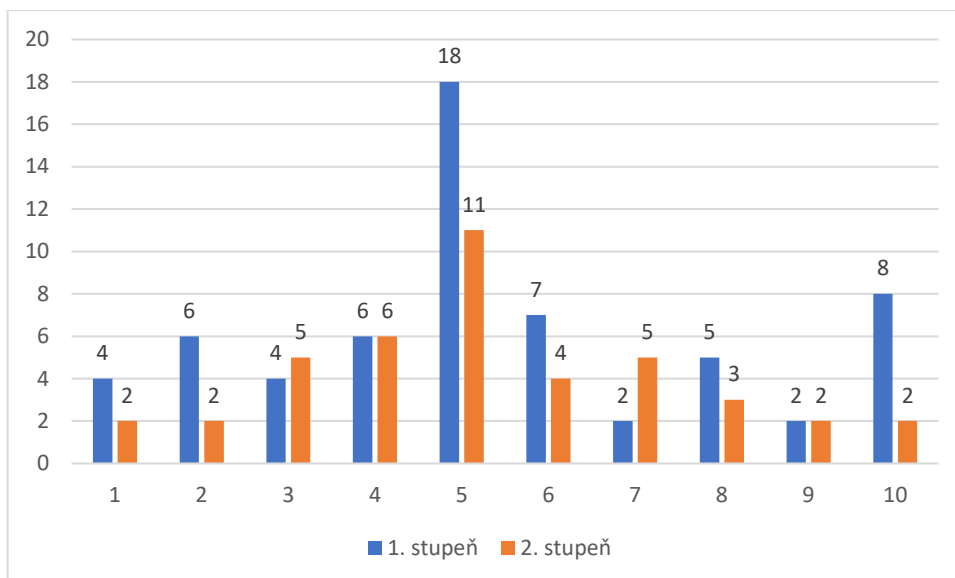
7.4 Presentace a analýza

V této kapitole jsme zpracovali, vyhodnotili a zaznamenali získaná data. Výzkumný soubor reprezentovalo celkem 104 žáků Základní školy Zdeny Kaprálové s působišťem v Dubanech a Vrbátkách, z toho 58 děvčat a 46 chlapců. V době průzkumu, tedy v lednu školního roku 2022/2023, navštěvovalo základní školu celkem 179 žáků, vyjímaje žáků 1. třídy. Návratnost dotazníků byla tedy 58,1 %. Byla provedena pečlivá analýza všech zodpovězených otázek v dotazníku, všechny výsledky jsou přehledně znázorněny a popsány v následujících tabulkách a grafech.

Vyhodnocení výzkumných otázek

Otázka č. 3: Kolik máš volného času, vyznač na stupnici

V otázce číslo 3 v dotazníku, jsme se dozvěděli, jak hodnotí žáci množství jejich volného času. Jednalo se o otázku uzavřenou, k této otázce byla využita škála 1-10 a žáci mohli vybrat na stupnici od 1, kdy 1 znamená málo, po 10, kdy 10 znamená hodně. Výsledky můžeme vidět v následující tabulce a grafu, kde vidíme že pouze 6 žáků si myslí že má opravdu málo volného času, průměrně na stupnici znázorňuje počet 5, což si myslí 29 žáků, hodně volného času na stupnici znamená 10, hodně volného času má 10 dětí.

Graf č. 2: Kolik volného času mají žáci ZŠ Dubany a Vrbátky.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. stupeň	4	6	4	6	18	7	2	5	2	8
2. stupeň	2	2	5	6	11	4	5	3	2	2
celkem	6	8	9	12	29	11	7	8	4	10

Tabulka č. 3: Kolik volného času mají žáci ZŠ Dubany a Vrbátky

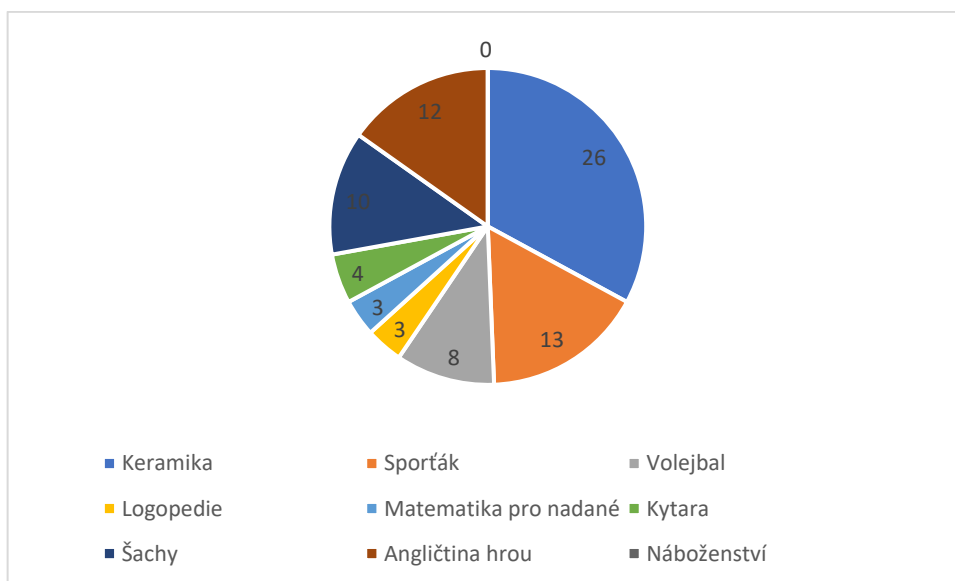
Otázka č. 4: Navštěvuješ kroužky ve škole? Pokud kroužek navštěvuješ, oznámuj ho jako ve škole, pokud kroužek nenavštěvuješ, označ nenavštěvuji.

Tato otázka byla uzavřená, s možností oznámkování kroužku jako ve škole, účastníci, kteří daný kroužek nenavštěvují měli možnost označit, že se kroužku neúčastní. Tato otázka byla první odlišná v obou dotaznících, jelikož nabídka kroužků se mírně odlišuje, podle toho, zda děti dochází do budovy v Dubanech, tedy děti 2. a 3. třídy nebo zda navštěvují budovu ve Vrbátkách, tedy žáci 4.-9. třídy.

V Dubanech mají děti možnost se přihlásit do keramiky, Sportáku, na šachy, na logopedii, na volejbal, na matematiku pro nadané, na náboženství, na kytaru a na kroužek angličtiny hrou. Z výsledných dat jsme shledali že v Dubanech nechodí na ani jeden kroužek pořádaný školou pouze 7 dětí ze 41 dotazovaných žáků. Ve Vrbátkách mají žáci možnost se přihlásit na šachový kroužek, na kroužek vaření, do pěveckého sboru a na kroužek angličtiny, ve Vrbátkách se žádného kroužku pořádaných školou neúčastní 35 dotazovaných z 63 dotázaných žáků.

Hodnocení	1	2	3	4	5	Neúčastní se
Keramika	22	2	1	0	1	15
Sportřák	11	1	0	1	0	28
Volejbal	5	2	0	1	0	33
Logopedie	1	2	0	0	0	38
Matematika pro nadané	3	0	0	0	0	38
Kytara	3	1	0	0	0	37
Šachy	8	0	1	1	0	31
Angličtina hrou	10	0	0	1	1	29
Náboženství	0	0	0	0	0	41

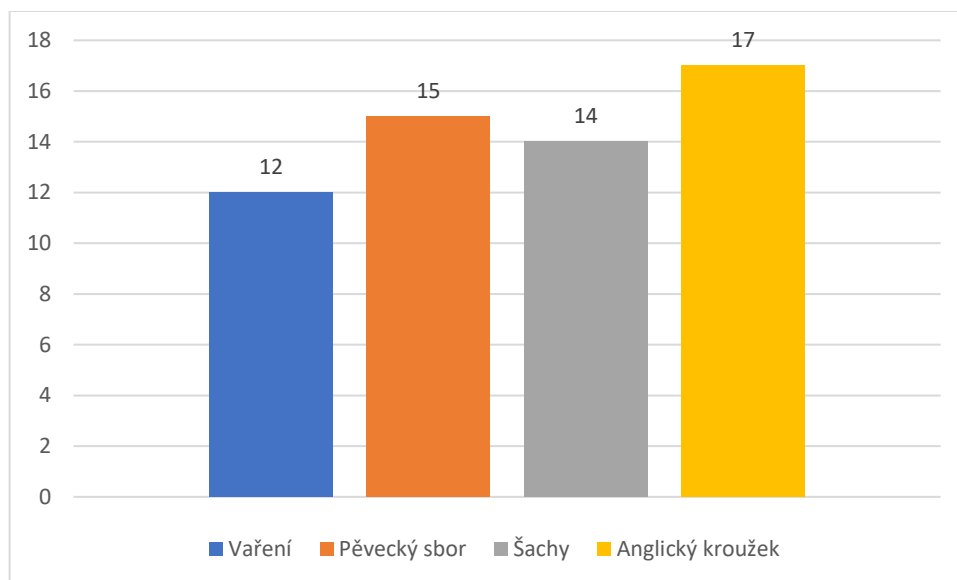
Tabulka č. 4: Návštěvnost a hodnocení zájmových kroužků v Dubanech

Graf č. 3: Návštěvnost kroužků nabízených v Dubanech

Ukázalo se, že nejvíce respondentů dochází na kroužek keramiky a to celkem 26 účastníků. Druhým nejnavštěvovanějším kroužkem je sportovně zaměřený kroužek Sportřák s počtem 13 účastníků, třetím zájmovým kroužkem s nejvyšším počtem účastníků je angličtina hrou, na kterou je přihlášeno 12 pravidelně docházejících žáků. Kroužku matematiky pro nadané se účastní jen 3 žáci z 3. třídy, stejně tak na kytaru dochází jen žáci 3. třídy a to 4 žáci. Logopedie probíhá pravidelně jednou týdně a dochází na ni jeden žák z 3. třídy a dva žáci z 2. třídy. Šachy ve škole probíhají již spoustu let a každoročně se na tento kroužek hlásí dostatečný

počet žáků, v grafu jsme zaznamenali momentální účast deseti respondentů. Z odpovědí se ukázalo že nabízený kroužek náboženství v tomto školním roce neprobíhá z důvodu malého zájmu žáků.

Graf č. 4: Návštěvnost nabízených kroužků ve Vrbátkách

Hodnocení	1	2	3	4	5	Neúčastní se
Vaření	2	2	0	8	0	51
Pěvecký sbor	8	1	0	6	0	48
Šachy	3	1	3	7	0	49
Anglický kroužek	6	2	2	6	1	46

Tabulka č. 5: Návštěvnost a hodnocení zájmových kroužků nabízených ve škole Vrbátky

Z odpovědí na otázku jakých zájmových kroužků se účastní žáci ve Vrbátkách jsme zjistili, že největší počet účastníků dochází na zájmový kroužek anglického jazyka, přihlášeno je 17 účastníků, do pěveckého sboru jakož to druhého nejpočetnějšího zájmového útvaru je přihlášeno 15 účastníků, z toho 10 děvčat a 5 chlapců. Kroužek vaření navštěvuje 12 žáků a šachy které vede stejný učitel jako v Dubanech zde aktivně navštěvuje 14 respondentů.

Otázka č. 5: Jaké zájmové kroužky mimo školu navštěvuješ? Pokud kroužek navštěvuješ, oznámkuj ho jako ve škole, pokud kroužek nenavštěvuješ, označ nenavštěvuji.

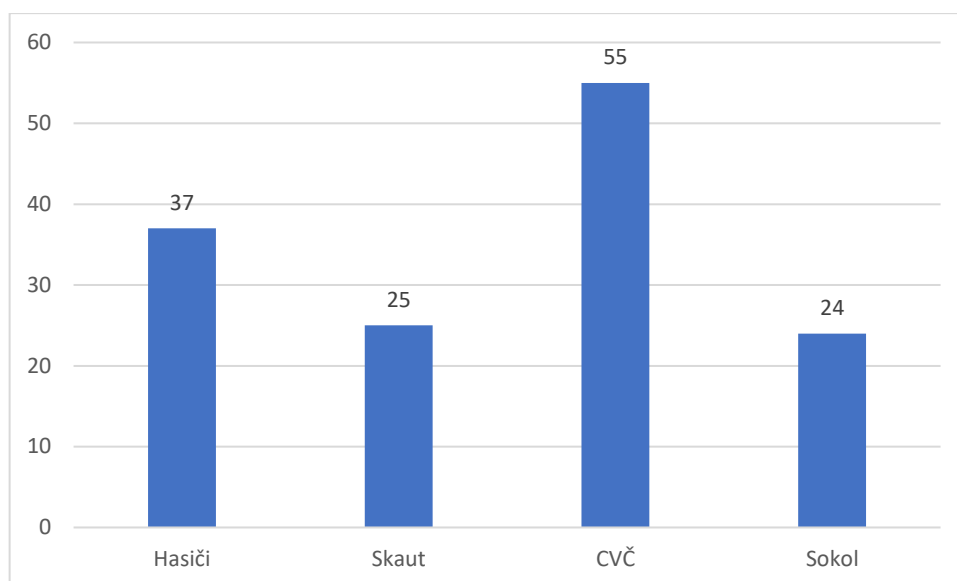
Účelem této zavřené otázky bylo objasnit, zda respondenti využívají možnosti nabídek pro organizované trávení volného času mimo školu, ale stále v její blízkosti a jak je hodnotí. V teoretické části jsou popsány možnosti volnočasových aktivit, které mají děti a mládež v Dubanech, Štětovicích a Vrbátkách. V dotazníku byly zahrnuty místní organizace jako například Centrum volného času, Skaut, Sokol a Malí hasiči. Později jsme získali informaci, že cvičení Sokol zde již aktivně neprobíhá, nicméně celkem 11 respondentů označilo že se skautu účastní.

Hodnocení	1	2	3	4	5	Nenavštěvuji
Hasiči	4	0	0	0	0	37
Skaut	2	0	0	0	0	39
CVČ	9	1	0	0	0	31
Sokol	2	0	0	0	0	39

Tabulka č. 6: Účast a hodnocení respondentů 1. stupně, zájmových organizací v okolních obcích.

Hodnocení	1	2	3	4	5	Nenavštěvuji
Hasiči	5	3	0	5	1	49
Skaut	2	1	0	5	1	54
CVČ	8	3	3	7	0	42
Sokol	3	0	0	5	1	54

Tabulka č. 7: Účast a hodnocení respondentů 2. stupně, zájmových organizací v okolních obcích.

Graf č. 5: Počet účastníků zájmových organizací v okolních obcích základní školy

Z odpovědí na pátou otázku jsme od respondentů zjistili že do CVČ na libovolný kroužek dochází 55 ze 104 odpovídajících, což je více než polovina odpovídajících, dokonce 57,2 %. Velká účast se ukázala i u kroužku hasičů a to přesně 37 odpovídajících, což je tedy celkem 38,48 %. Jak je již zmíněno výše, v současné době v Dubanech neprobíhá sokolské cvičení, nicméně 24 respondentů dochází na sokolské cvičení v okolních obcích.

Otázka č. 6: Navštěvuješ nějaké organizace nebo kroužky, které se nenachází v Dubanech, Vrbátkách či Štětovicích? Vypiš, jaké kroužky nebo organizace to jsou a kde.

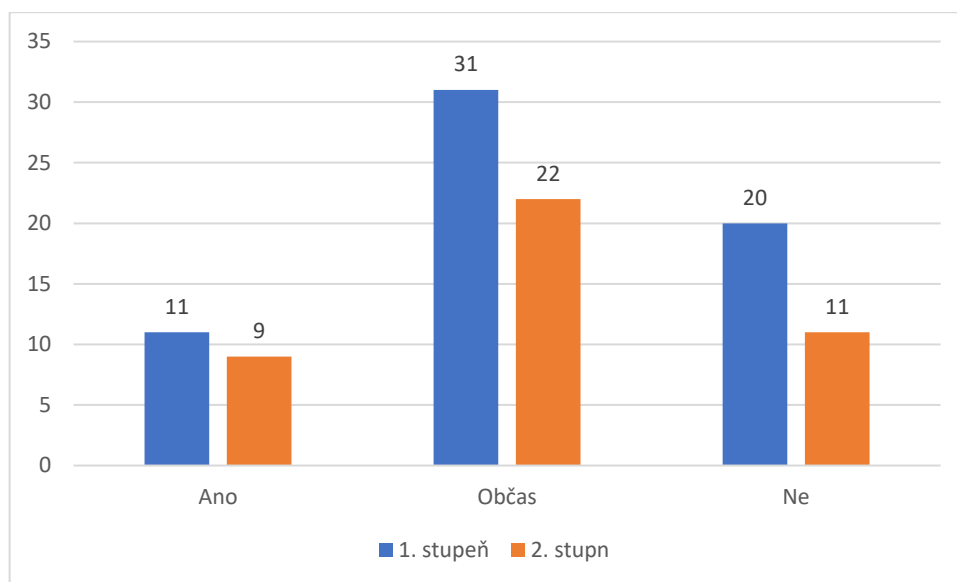
Tato otázka byla stejná v obou verzích dotazníků a jednalo se povinnou otevřenou otázkou, respondenti měli tedy možnost vypsát veškeré zájmové útvary kterých se účastní. Z výsledků v tabulce jsme vypožadovali že žáci se účastní spousty různorodých zájmových útvarů ve všech odvětvích, navštěvují zájmové útvary hudební, pohybové i kreativní. Největší počet účastníků dojíždí na florbal do Prostějova, oblíbený je také fotbalový kroužek v Olšanech, především u chlapců z 2. třídy.

Název kroužku	Počet účastníků
Angličtina v Olomouci	1
Badminton	2
Badminton v Prostějově	1
Florbal FBC Playmakers Prostějov	5
Fotbal Olšany	4
Fotbal Prostějov	2
Gymnastika v Olšanech	3
Gymnastika v Prostějově	2
Hasiči	2
Házená v Olomouci	1
Horolezectví	1
Hra na hudební nástroj – flétna	2
Hra na hudební nástroj – klavír	2
Hudební nauka	2
Judo v Prostějově	1
Kroužek tancování v Prostějově	1
Lyžování	1
Malování v Prostějově	1
Ping pong	2
Plavání v Prostějově	3
SDH Hrdibořice	1
Skaut v Dubu nad Moravou	1
Sokol Olšany	2
Tenis Prostějov	2
Výtvarný	2
Zpěv	2

Tabulka č. 8: Zájmové kroužky žáků mimo obce Dubany, Vrbátky a Štětovice

Otázka č. 7: Využíváš fotbalové hřiště v Dubanech nebo Vrbátkách?

Všechna hřiště včetně těch fotbalových jsou popsána v podkapitole 6.4, nicméně nás zajímala ta větší, fotbalová, tato otázka byla uzavřená, na výběr měli respondenti ze tří možností, otázka byla v obou dotaznících stejná.

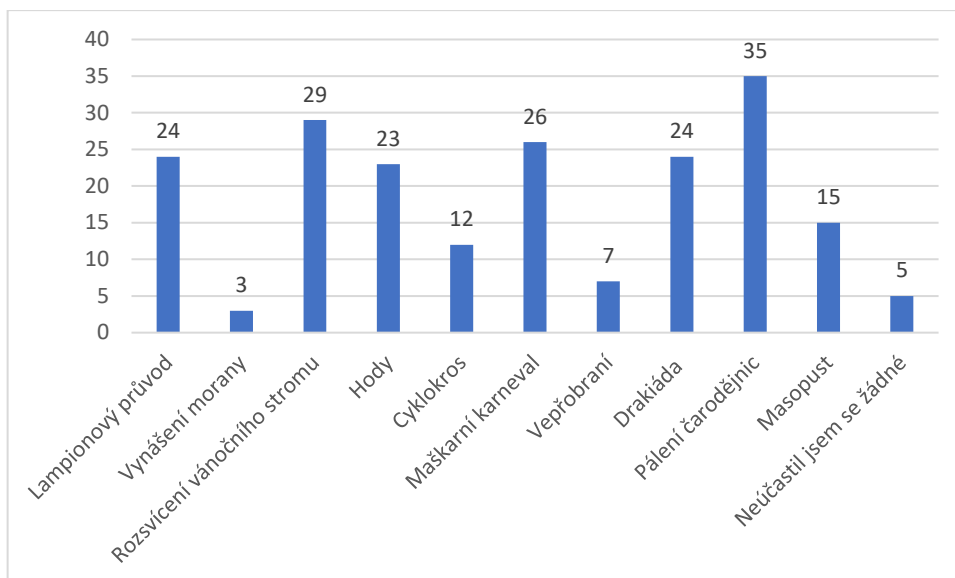

Graf č. 6: Návštěvnost fotbalového hřiště

V grafu číslo 6 můžeme vidět odpovědi žáků na otázku č. 7, zda chodí na fotbalové hřiště v místě, kde sídlí škola. Výsledky ukazují, že odpovědi žáků 1. stupně převyšují ve všech bodech žáky 2. stupně. Celkem 11 respondentů z 1. stupně uvedlo, že navštěvují místní fotbalová hřiště a z 2. stupně je to pouze 9 respondentů. Občasnou návštěvu hřiště potvrdilo 31 respondentů z 1. stupně a celkem 22 respondentů z 2. stupně. Na místní hřiště nechodí dohromady 31 žáků, z toho 20 žáků z 1. stupně a 11 z 2. stupně.

Otázka č. 8: Jakých akcí v obci ses zúčastnil/a v minulém roce? (Můžeš zaškrtnout více odpovědí.)

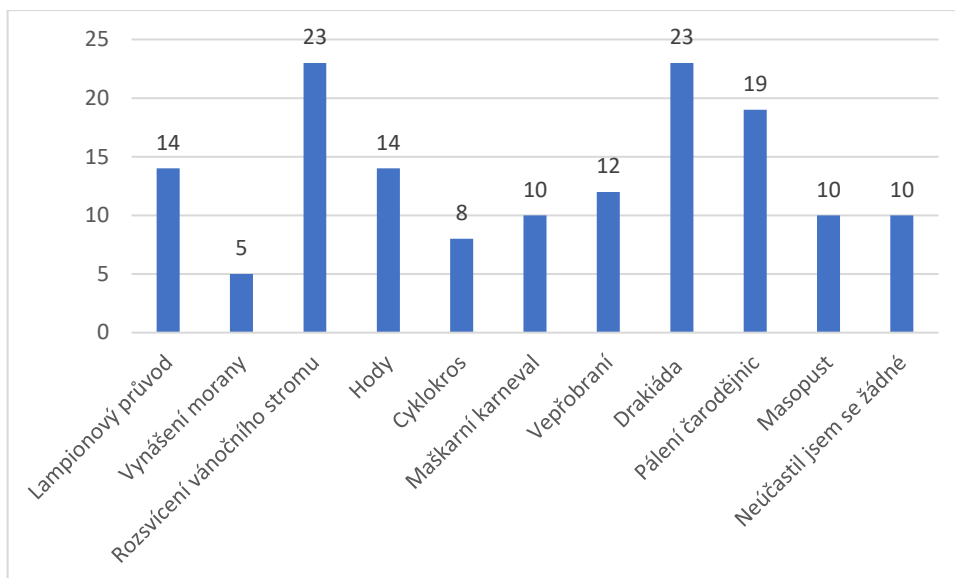
Otázka číslo 8 byla polootevřená, respondenti mohli označit více možností a zároveň dopsat akce, kterých se účastnili v loňském roce a nejsou v možnostech výběru. V této otázce jsme záměrně použili výzvu k označení pouze těch akcí, kterých se žáci zúčastnili pouze v minulém roce. Do výběru možností byly vybrány největší pořádané akce jako například hody, masopust, drakiáda, pálení čarodějnic, rozsvěcení vánočního stromu, cyklokros, lampionový průvod, vynášení Morany, karneval. Následující grafy zobrazují účast žáků na jednotlivých akcích pořádaných v obcích.

Graf č. 7: Návštěvnost žáků 1. stupně na akcích uskutečněných v minulém roce

Graf č. 7 vyobrazuje, účast žáků 1. stupně na jednotlivých akcích pořádaných v obci Dubany, Vrbátky a Štětovice v minulém roce. Tuto povinnou polootevřenou otázku zodpověděli všichni.

V grafu můžeme vidět, že se žáci 1. stupně nejvíce účastní akce pálení čarodějnic, a to celkem 35 žáků. Celkem 29 žáků se v minulém roce zúčastnilo rozsvícení vánočního stromu, v lampionovém průvodu šlo 24 žáků, stejný počet žáků se účastnil také drakiády. Závodů v cyklokrose se zúčastnilo 12 respondentů. Pouze 3 žáci se v loňském roce zúčastnili akce vynášení Morany a jen 5 z žáků se v loňském roce nezúčastnilo ani jedné akce pořádané v obcích. Největší akce v obci, tedy masopustu bylo součástí v loňském roce 15 žáků a na hodech bylo žáků celkem 23.

Graf č. 8: Návštěvnost žáků 2. stupně na akcích uskutečněných v minulém roce

V grafu č. 8 můžeme vidět odpovědi žáků 2. stupně. Stejně tak jako žáci 1. stupně se žáci 2. stupně účastnili rozsvícení vánočního stromu, a to 23 z odpovídajících, stejný počet žáků se zúčastnilo i drakiády. V lampionovém průvodu se prošlo dohromady 14 žáků, stejně tak na hodech bylo 14 žáků. Vynášení Morany se zúčastnilo 5 žáků a na cyklokrosové závodech závodilo 8 žáků. Obecní zabíjačky Vepřobraní se v loňském roce zapojilo 12 žáků.

Výsledky dále ukazují že se 10 žáků nezúčastnilo žádné z akcí pořádaných v obcích. Respondenti také využili možnosti dopsat akce kterých se zúčastnili a nebyly na výběr v dotazníku, doplněn byl 4Drun, kterého se zúčastnilo 5 žáků z 2. stupně a 1 z 1. stupně. Další dopsanou akcí bylo Uklid'me Česko, kterého se zúčastnili 2 žáci z 2. stupně. Dva žáci uvedli že se zúčastnili akce, které neznají název.

Otázka č. 9: Co RÁD/A děláš ve volném čase?

Devátá otázka zněla stejně v obou dotaznících, možnosti se ale trochu odlišovaly. Pro tuto otázku byla pro žáky 4.-9. třídy využita škála o pěti možnostech oblíbenosti, pro žáky 2.-3. třídy využita škála o tří možnostech oblíbenosti.

Nejraději si doma hraje 29 dětí, 1 žák odpověděl že si doma hraje nerad a 11 odpovědí bylo zaznamenáno u prostřední možnosti tak napůl.

Druhá nejoblíbenější činnost je stavba lega či stavebnic, s celkem 25 pozitivními odpověďmi. Nerado skládá lego pouze 7 žáků.

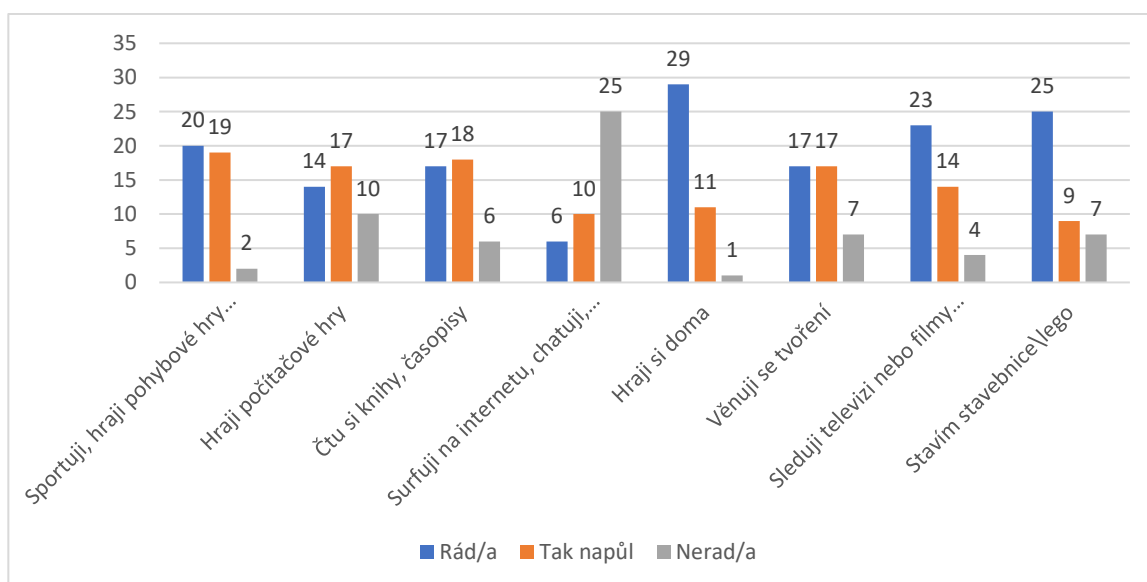
Největší počet negativních odpovědí, celkem 25 bylo zaznamenáno u otázky, jak rádi žáci surfují na internetu, na sociálních sítích a chatovacích portálech, tak napůl 10 žáků a rádo 6 žáků.

Nejraději sleduje televizi a filmy 23 dětí, 14 žáků označilo odpověď tak napůl, 4 žáci zaznamenali že sledují televizi a filmy neradi.

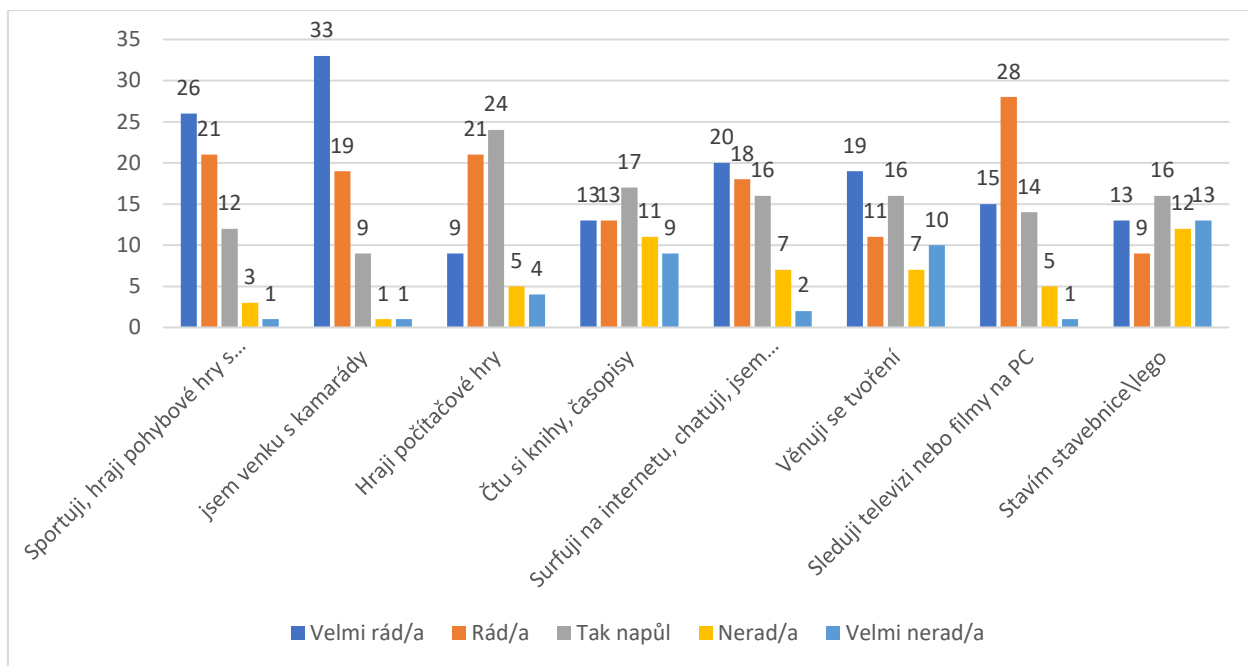
Celkem 17 respondentů rádo tvoří, stejný počet byl zaznamenán u odpovědi tak napůl, nerado se tvoření věnuje 7 respondentů.

Čte si rádo dohromady 17 žáků, na půl rádo 18 žáků a nerado si čte knihy či časopisy pouze 6 žáků.

Rozdíl jednoho žáka mezi oblíbeností a napůl oblíbeností bylo zaznamenáno u sportovních her, kdy rádo hraje pohybové hry a sportuje 20 žáků, na půl 19 žáků a neradi pouze 2.

Graf č. 9: Oblíbenost činností žáků 2.-3. třídy

Graf č. 10: Oblíbenost činností žáků 4.-9. třídy

Graf č. 10 ukazuje oblíbenost vybraných činností žáků 4.-9. třídy, nejprůměrněji je na tom stavba lego a stavebnic, přičemž jako velmi rád, stejně tak velmi nerad si stavím lego označilo 13 žáku, tak napůl si rádo s legem staví 16 žáků, nerado 12 a velmi nerado 13 žáků.

Nejvyšší počet oblíbenosti se vyskytl při odpovědi na otázku, jak rádi tráví čas venku s kamarády, kdy jako velmi rád označilo 33 žáků, naopak velmi nerad tráví čas venku s kamarády pouze 1 žák.

Celkem 28 žáků rádo sleduje televizi či filmy na PC, velmi rádo 15 žáků a stejně jako u předchozí odpovědi kouká na televizi či filmy na PC velmi nerad pouze jeden odpovídající.

Dohromady 26 žáků hraje velmi rádo sportovní a pohybové hry, 21 žáků rádo a 12 žáků sportuje rádo tak napůl, jen 3 žáci tuto činnost dělají neradi a pouze 1 žák sportuje velmi nerad.

U odpovědi hraní na počítači bylo zaznamenáno nejvíce průměrných odpovědí, tedy tak napůl rádo hraje počítačové hry 24 žáků, velmi rádo 9 a rádo 21 žáků, nerado a velmi nerado dohromady odpovědělo 9 žáků.

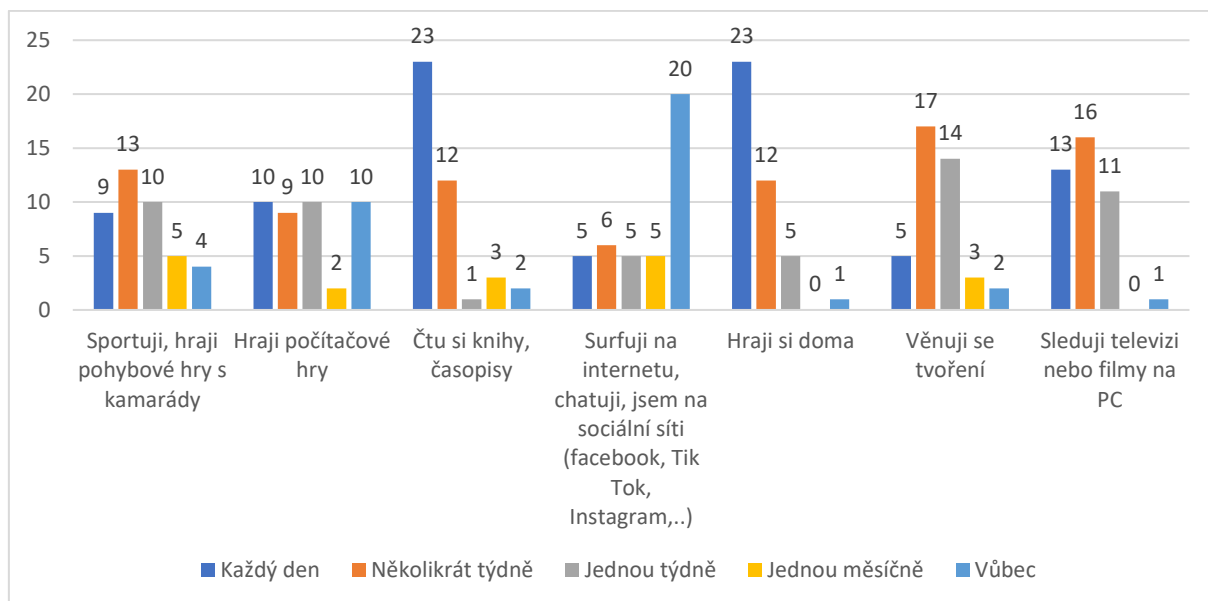
U aktivity četby knih a časopisů byly zaznamenány nejpodobnější počty u všech odpovědí, tedy velmi rádo a rádo čte 13 žáků, tak napůl 17 žáků, nerado čte 11 žáků a velice nerado jen 9 ze žáků.

Na internetu velmi rádo surfuje 20 z respondentů, odpověď rádo zvolilo 18 respondentů, napůl rádo se na internetu pohybuje 16 respondentů a nerado až velmi nerado po internetu surfuje 9 respondentů.

Tvoření se setkal s oblibou u 19 z respondentů, rádo tvoří 11 respondentů, průměrně rádo tvoří 16 respondentů a nerado až velmi nerado se tvoření věnuje 17 z respondentů.

Otázka č. 10: Jak často děláš tyto aktivity?

Touto otázkou jsme navázali na otázku předchozí pro zjištění, zda aktivity, které jsou oblíbené jsou také často provozované. Otázka byla stejně jako ta předchozí povinná, pro tuto otázku byla využita škála o pěti možnostech pro všechny.

Graf č. 11: Četnost činností, které dělají děti 2. a 3. třídy

V grafu č. 9 byla položka hraní si doma nejčastěji označena jako nejoblíbenější, v grafu č. 11 můžeme vidět, že si doma každý den hraje 23 žáků, potvrzuje se tím tedy že činnost, kterou děti dělají častěji dělají i rádi, několikrát týdně si doma hraje 12 dětí a jednou za týden jen 5 dětí, možnost že si doma nehraje nikdy zvolilo jedno dítě. Podobně je tomu i u činnosti čtení časopisů a knih, v grafu č. 9 jsme zaznamenali 17 žáků kteří rádi čtou a 16 žáků kteří napůl rádi čtou, v grafu č. 11 můžeme pozorovat, že každý den čte 23 žáků a několikrát týdně 12 žáků, jednou za týden si čte jeden žák, jednou za měsíc si čtou žáci tři a vůbec nečtou 2 žáci.

Jinak je tomu ovšem u činnosti surfování na internetu, v grafu č. 9 jsme zaznamenali že rádo je na internetu 20 žáků, tak napůl 19 žáků, nicméně v grafu č. 11 je zaznamenáno že 20 žáků na internet nechodí vůbec, a každý den je na internetu pouze 5 žáků, několikrát týdně 6 žáků, jednou týdně 5 žáků a jednou za měsíc také 5 žáků.

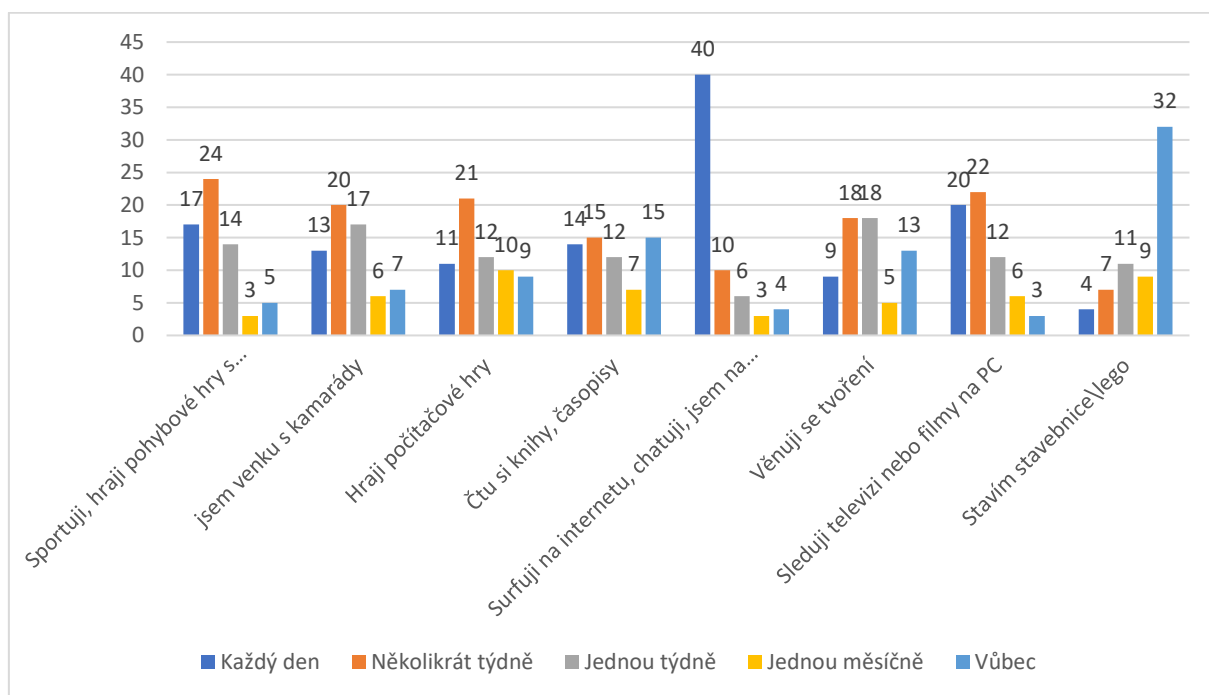
Sport a pohybové hry s kamarády každý den uskutečňuje 9 respondentů, několikrát týdně 13 respondentů a jednou za týden sportuje či hraje pohybové hry s kamarády 10

respondentů. Možnost jednou za měsíc označilo 5 respondentů a vůbec nehraje pohybové hry s kamarády a nesportují 4 z respondentů.

Hry na počítači a čas na něm využívá každý den 10 žáků, několikrát týdně hraje počítačové hry 9 žáků a jednou týdně žáků 10. Možnost jednou za měsíc označili 2 žáci, a vůbec na počítači nehraje 10 žáků.

Každý den sleduje televizi 13 žáků, celkem 11 žáků označilo možnost jednou týdně a 16 žáků sleduje televizi několikrát týdně. Záporně odpověděl jen jeden respondent, který televizi nesleduje vůbec.

Z grafu č. 9 víme že rádo tvoří 17 žáků, v položce č. 10 jsme zjistili že každý den tvoří 5 žáků, několikrát za týden 17 žáků a jednou týdně 14 žáků. Jenou za měsíc se tvoření věnují 3 žáci a vůbec tvoření nevěnují čas 2 žáci.

Graf č. 12: Četnost činností, které dělají děti 4. – 9. třídy

Největší výkyv při porovnání grafu č. 10 a grafu č. 12 jsme shledali při činnosti stavby stavebnic a lega. V grafu č. 10 označilo 13 žáků že činnost dělají velmi rádi, 9 žáků označilo že staví lego rádi a 13 žáků označilo že lego staví neradi. Při pohledu na graf č. 12 ovšem můžeme zaznamenat že největší počet žáků, tedy 32 označilo že lego a stavebnice nestaví vůbec, každý den se mu věnují 4 žáci, několikrát za týden lego staví 7 žáků, jednou za týden 11 žáků a jednou za měsíc 9 žáků.

Každý den surfuje na internetu 40 žáků, jen 4 žáci označili že internet nepoužívají vůbec. Celkem 10 žáků chatuje několikrát týdně a jednou za týden celkem 6 žáků, možnost jednou měsíčně vybrali 3 žáci. Surfování na internetu úzce souvisí s hraním počítačových her, přičemž možnost že hraje hry každý den 11 žáků, několikrát za týden až 21 žáků, aspoň jednou za týden hraje počítačové hry 12 žáků, jednou měsíčně 10 a vůbec nikdy nehraje počítačové hry 9 žáků.

Každý den sleduje televizi 20 žáků, několikrát za týden 22 žáků, jednou týdně na film na počítači či na televizi kouká 12 žáků, jednou měsíčně 6 žáků a možnost že vůbec nesledují odpověděli jen 3 žáci.

Celkem 24 žáků sportuje nebo hraje pohybové hry s kamarády alespoň jednou týdně, každý den 17 žáků, několikrát za týden sportuje 14 žáků, vůbec nehraje pohybové hry s kamarády 5 žáků a aspoň jednou za měsíc sportují nebo hrají pohybové hry s kamarády 3 žáci.

Několikrát týdně se pobytu venku s kamarády věnuje 20 žáků, aspoň jednou za týden dohromady 17 žáků a každý den 13 žáků, je jedou za měsíc je venku s kamarády 6 žáků a ven s kamarády nechodí 7 žáků.

Celkem 12 žáků čte knihy nebo časopisy alespoň jednou týdně, každý den 14 žáků, několikrát za týden si čte 15 žáků, vůbec nečte knihy ani časopisy 15 žáků a aspoň jednou za měsíc čte knihy nebo časopisy 7 žáků.

Každý den se kreativnímu tvoření věnuje 9 žáků, několikrát za týden 18 žáků, jednou týdně tvoří či vyrábí stejně tak 18 žáků, jednou měsíčně 5 žáků a možnost že vůbec netvoří ani nevyrábí odpovědělo 13 žáků.

Otázka č. 11: **Děláš rád/a ještě něco? Vypiš:**

Tato otázka byla otevřená a nepovinná, respondenti vypsali vše, co dělají rádi ve volném čase, odpovědi se různily, v odpovědích byly zastoupeny všechny oblasti, od kreativních po sportovní. V tabulce č. 9 jsou zaznamenány všechny sesbírané odpovědi, opakující se odpovědi jsou vypsány jen jednou.

V tabulce č. 9 jsou zaznamenány odpovědi žáků druhé a třetí třídy, nejvíce odpovědi se týkalo pohybových a sportovních aktivit, více žáků například napsalo fotbal jako jednu z možností, co ještě mimo jiné dělají rádi ve volném čase, stejně tak ping pong, tenis či badminton, procházky po věku, jízda na kole či běh. Nejvíce nás překvapila odpověď žákyně 3. třídy že její zálibu je pečení.

Kreslím	Badminton
Lyžuji	Ping pong
Maluji	Chodím ven
Pletu náramky	Fotbal
Peču	Hra s bratrem na PC
Volejbal	Hra na telefonu
Florbal	Hra na PC Minecraft
Tenis	Jezdím na návštěvy
Vybíjená	Hra s rodinným příslušníkem
Tanec	Hra si s panenkami
Hra na honěnou	Jsem s babičkou
Stavím puzzle	Jízda na kole, běh
Stavím kostky	Kopu si s míčem

Tabulka č. 9: Oblíbené činnosti žáků 2. a 3. třídy

Horolezectví	Sledování Tik Tok
Chodím na procházky	Běh
Fitness centrum	Hra na mobilu
Florbal	Plavání
Fotbal	Poslech hudby
Hobby horse	Péče o mazlíčka
Chodím ven s kamarády	Prozkoumávám přírodu
Hra na hudební nástroj	Spím
Psaní písní	Tanec
Hraju si na zahradě	Gymnastika
Hra se sourozencem	Vaření
Hra s domácím mazlíčkem	Volejbal
Hra stolních her	Vyrábění
Jízda na kole	Jízda na kole
Kreslení	Jízda na In-line bruslích

Tabulka č. 10: Oblíbené činnosti žáků 4. - 9. třídy

V tabulce č. 10 jsou zaznamenány odpovědi žáků 4.-9 třídy, celkem využilo možnosti vypsát libovolné oblíbené volnočasové aktivity 41 žáků. Stejně jako u žáků nižší třídy bylo nejvíce odpovědí spjato s pohybem, nejčastěji se vyskytla odpověď florbal a fotbal, dále také horolezectví, procházky, běh, plavání, tanec, gymnastika a volejbal, jízda na kole či inline bruslích. Zmíněna byla péče o domácí mazlíčky, kreslení, poslech hudby, dále žáci vypsaly hry na hudební nástroj, přesněji klavír. Vícekrát se objevila i odpověď že oblíbenou činností je vaření. Nejpřekvapivější odpovědí pro nás byla záliba v hobby horse.

Otázka č. 12: Jakému sportu nebo aktivitě by ses chtěl/a věnovat, kdybys měl/a možnost výběru?

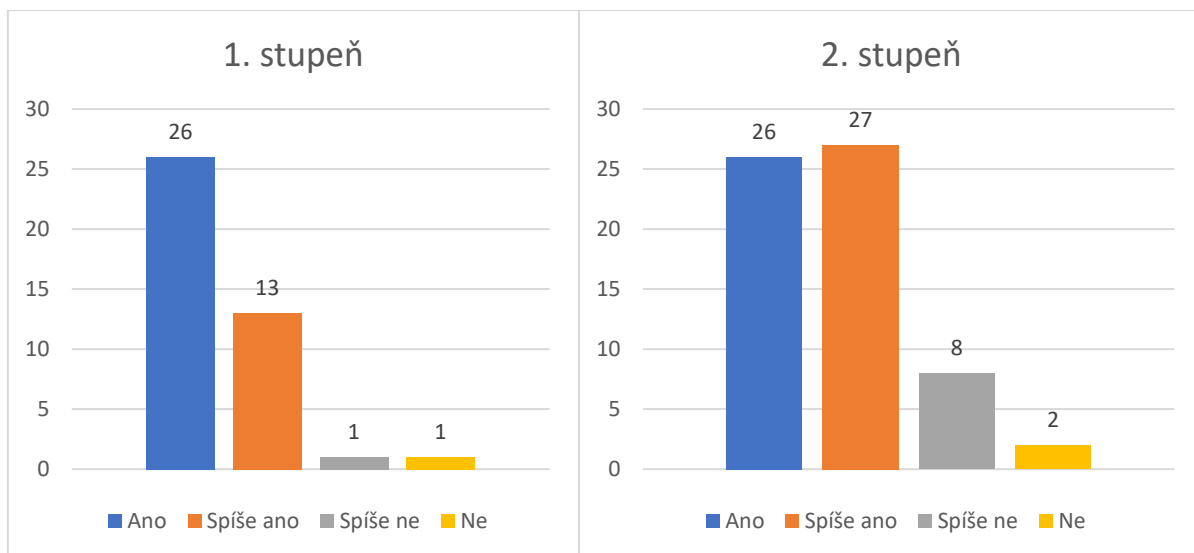
Otázka byla stejná v obou variantách dotazníku, byla povinná a otevřená s možností vypsát jakýkoliv zájem kterému by se chtěli žáci věnovat, kdyby mohli. Odpovědi byly docela rozmanité, pouze 3 žáci vyšších ročníků odpověděli že neví, žáci 2. a 3. třídy odpovědělo ničemu nebo nevím celkem 11 žáků.

Celkem 8 žáků z 2. a 3. třídy by se chtělo věnovat fotbalu, dále by se žáci chtěli věnovat bojovým sportům jako je judo, box a karate. Dva žáci by chtěli tančit, jeden se věnovat krasobruslení a tři gymnastice, jednou z dalších odpovědí byla jízda na kole a jízda na koni.

Žáci ze 4. – 9. třídy odpovídali velice podobně jako žáci mladší. Celkem 14 žáků by se rádo věnovalo florbalu, dalších 6 žáků fotbalu. Co se týče extrémnějších sportů byl zmíněn motocross, z bojových sportů MMA, karate a box. Dohromady 7 žáků by se chtělo věnovat tanci či baletu, další dva gymnastice, dva volejbalu a dva atletice. Mezi dalšími odpověďmi byla keramika, hasiči, plavání, lyžování a snowboarding, tenis a badminton, dvakrát jezdeckví. Poprvé se zde v odpovědi vyskytl i dramatický kroužek či famfrpál a v poslední řadě kroužek lehkého programování Arduino.

Otázka č. 13: Jsi spokojená/ý s možnostmi trávení volného času v obci?

Otázka byla opět totožná v obou vytvořených dotaznících, uzavřená s možností vybrat ze škály čtyř možných odpovědí.

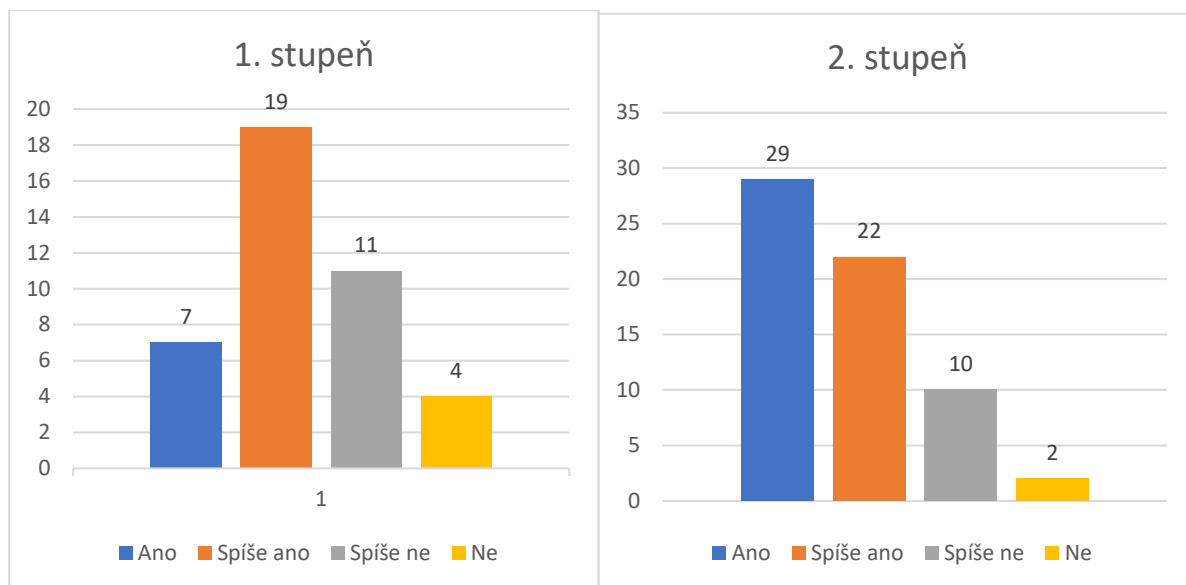
Graf č. 13 v porovnání s grafem č. 14: Spokojenost žáků s možnostmi trávení volného času v obci

Při porovnání obou grafů můžeme vidět, že spokojenost je téměř na stejné úrovni u žáků obou stupňů základní školy, přičemž spokojeno je celkem 39 respondentů z 1. stupně a 53 respondentů z 2. stupně, stejně je tak tomu u nespokojenosti, kdy můžeme zaznamenat, že spíše nejsou spokojeni žáci 2. stupně s počtem 10 nespokojených odpovědí oproti 2 nespokojených odpovědí od žáků z 1. stupně.

Celkově u odpovědi na otázku č. 13 můžeme pozorovat celkový pozitivnější výsledek převažující nad negativním.

Otázka č. 14: Můžeš trávit volný čas, jak ty sám/sama chceš?

Stejně jako v předchozí otázce, byla tato otázka stejně v obou vytvořených dotaznících, uzavřená s možností vybrat ze škály čtyř možných odpovědí.

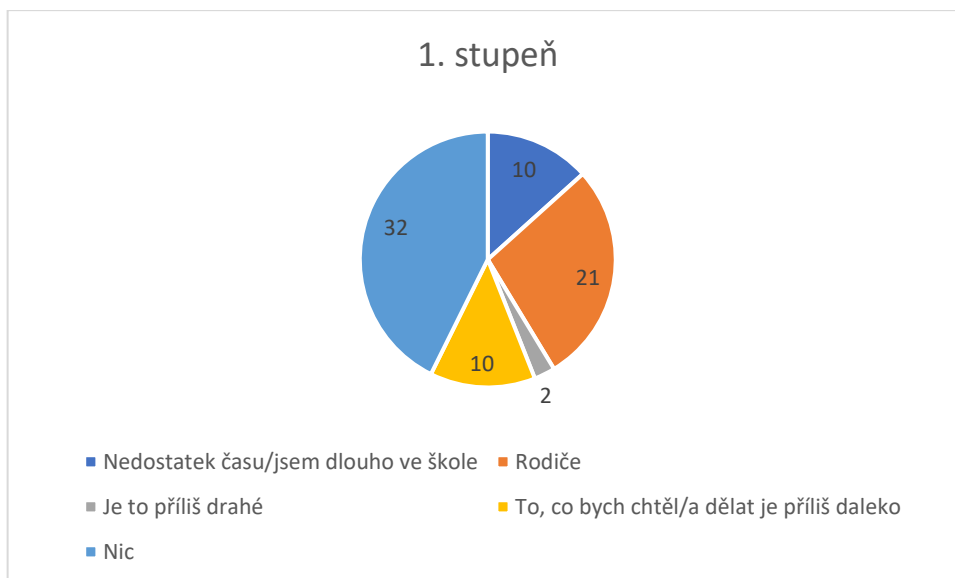

Graf č.15 v porovnání s grafem č. 16 možnost trávit volný čas dle vlastní volby

Na první pohled při porovnání grafů můžeme zaznamenat že žáci 2. stupně mohou častěji trávit volný čas dle svého vlastního výběru a to celkem 29 žáků, dohromady 22 žáků na otázku odpovědělo spíše ano. Pouze 2 žáci 2. stupně nemohou trávit volný čas, jak chtějí, celkem 10 žáků spíše nemohou trávit volný čas dle svého výběru. Jen 4 žáci 1. stupně nemohou trávit volný čas, jak chtějí, celkem 11 žáků spíše nemohou trávit volný čas dle svého výběru. Dohromady 7 žáků může trávit volný čas zcela svobodně a 19 žáků odpovědělo spíše ano.

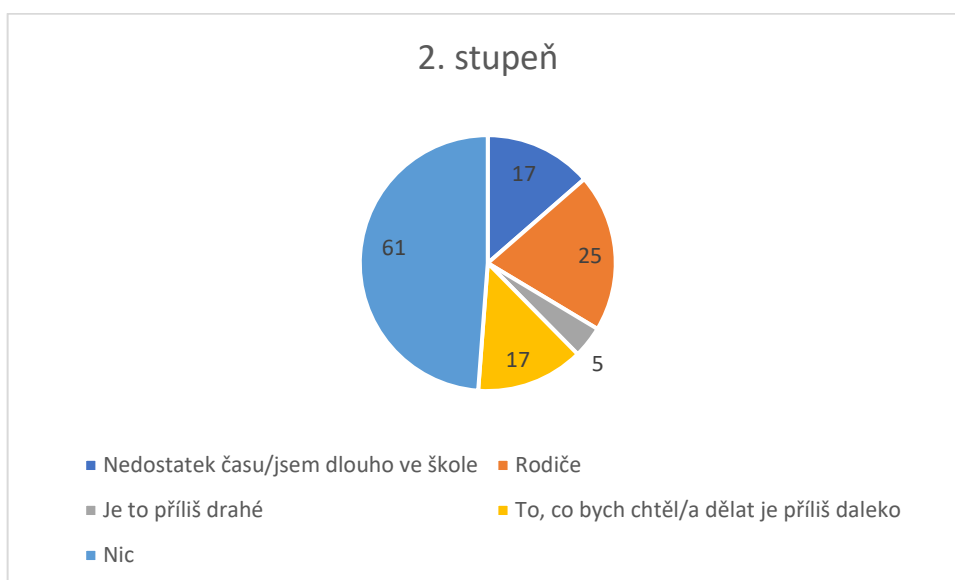
Otázka č. 15: Pokud jsi na předešlou otázku odpověděl/a NE, co ti v tom brání? (Můžeš vybrat více odpovědí.)

Pomocí této otázky jsme chtěli zjistit proč žáci nemohou trávit volný čas dle svého výběru. Otázka byla polootevřená, žáci mohly vybrat z možností a zároveň měli možnost dopsat svůj vlastní důvod.

Graf č. 17: Důvody, proč nemohou libovolně trávit volný čas žáci 1. stupně

Žákům 1. stupně brání v možnosti trávit volný čas, jak by chtěli nedostatek času a dlouho trávený čas ve škole a ve školní družině, a to celkem 10 žákům. Dohromady 21 žáků na otázku odpovědělo že jsou to rodiče kdo jim brání ve svobodném trávení volného času a jen pro 10 žáků je kroužek či aktivita které by se chtěli věnovat příliš daleko. Nejméně odpovědí pro nemožnost libovolně trávit volný čas bylo zaznamenáno u možnosti, že je zájmová aktivita příliš drahá. Celkem 32 žákům nebrání ve výběru aktivit ve volném čase nic.

Graf č. 18: Důvody, proč nemohou libovolně trávit volný čas žáci 2. stupně

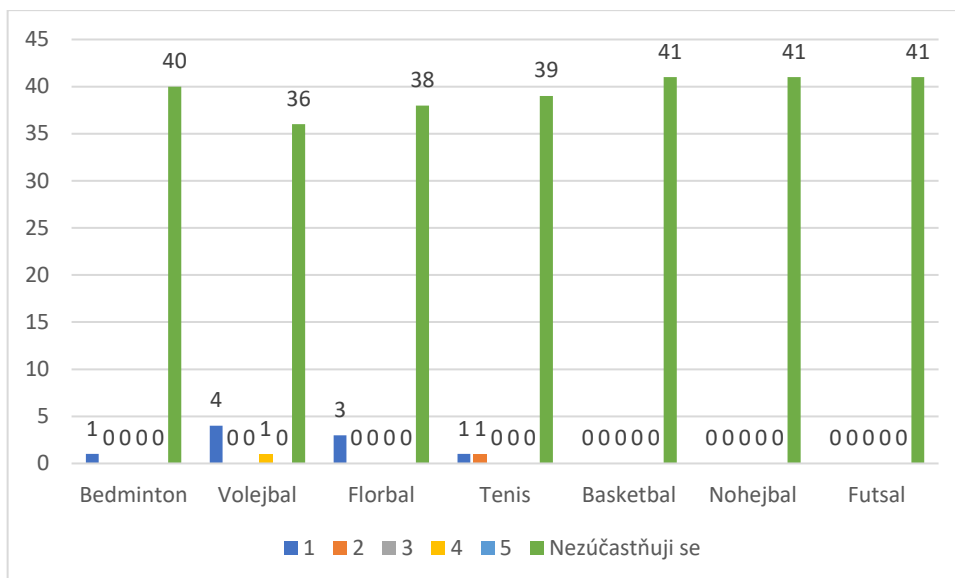
V grafu číslo 17 můžeme vidět že celkem 17 žáků 2. stupně má málo času pro to, aby mohli trávit volný čas, jak chtějí. Dohromady 25 žákům brání rodiče v tom, aby trávili volný čas, jak chtějí, pro 17 žáků je zájmový kroužek či aktivita které by se chtěli věnovat příliš daleko. V návaznosti na odpověď vzdálenosti byla jedinou volně dopsanou odpovědí bylo že v obci chybí rampy pro skateboard, BMX a koloběžky. Celkem 61 žákům nebrání ve výběru aktivit ve volném čase nic.

Důvody	Počet žáků
Nedostatek času/jsem dlouho ve škole	17
Rodiče	25
Je to příliš drahé	5
To, co bych chtěl/a dělat je příliš daleko	17
Nic	61

Tabulka č. 11: Zaznamenané počty žáků Základní školy Dubany a Vrbátky na otázku č. 15

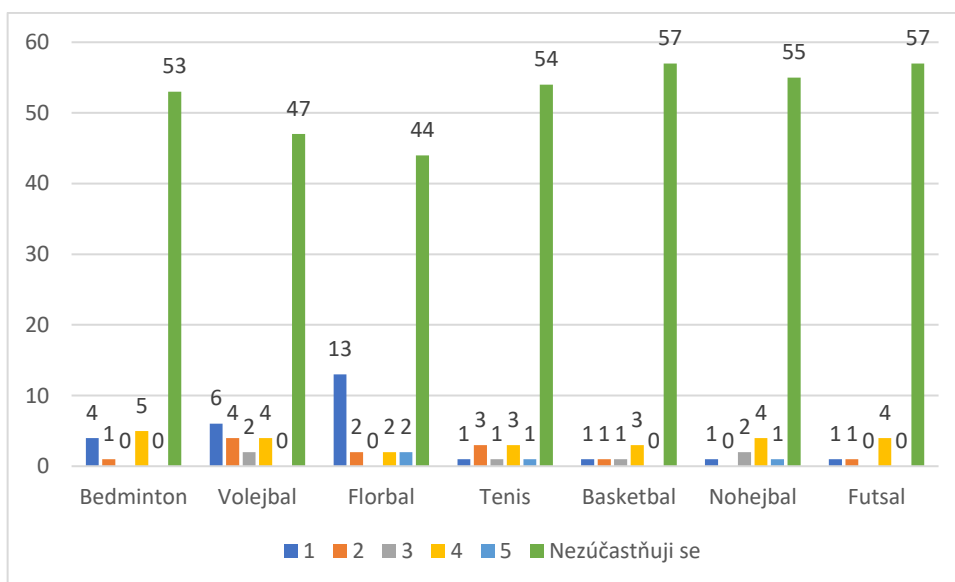
Otázka č. 16: Docházíš na nějaký kroužek do sportovní haly ve Vrbátkách? Pokud kroužek navštěvuješ, oznámkuj ho jako ve škole, pokud kroužek nenavštěvuješ, označ nenavštěvuji.

Poslední otázka směřovala ke sportovní hale ve Vrbátkách. Zajímalo nás, zda se žáci účastní nabízených zájmových kroužků. Otázka byla uzavřená s možností vybraný kroužek oznámkovat jako ve škole nebo označit možnost že se kroužku žák nezúčastňuje, otázka byla stejně položena v obou dotaznících.

Graf č. 19: Návštěvnost kroužků v hale žáků 2.-3. třídy

V grafu č. 19 jsme zaznamenali velkou neúčast žáků z Duban na kroužcích ve sportovní hale ve Vrbátkách, badmintonu se účastní pouze 1 žák ze 40 odpovídajících, na volejbal dochází žáků 5 a je to tedy nejnavštěvovanější kroužek žáků 2. a 3. třídy. Na florbal do Vrbátek dochází 3 žáci a neúčast potvrdilo 38 žáků, na tenis jsou přihlášení jen 2 žáci z 41 odpovídajících. Kroužků basketbalu, nohejbalu ani futsalu se neúčastní žádný z respondentů ze 2. a 3. třídy.

Graf č. 20: Návštěvnost kroužků v hale žáků 4.-9. třídy

V grafu č. 20 můžeme vidět kolik žáků dochází a jak hodnotí sportovní zájmové kroužky ve sportovní hale. Nejnavštěvovanějším a zároveň nejlépe hodnoceným kroužkem je florbal,

tomu by známku za 1 udělilo 13 žáků, 2 žáci by mu udělili známku 2, stejně tak za 4 a za 5 by dostal kroužek od dvou žáků.

Druhým nejnavštěvovanějším kroužkem je volejbal, na který dochází 16 žáků, z toho by mu 6 žáků udělilo nejlepší hodnocení za 1, hodnocení za 2 oznámkovali 4 žáci, stejně tak i za 4 by dostal od 4 žáků, průměrné hodnocení za 3 by volejbalu udělili dva žáci, 47 žáků se volejbalu neúčastní.

Na badminton dochází 10 žáků, celkem 4 žáci hodnotili kroužek známkou 1, jen jeden žák oznámkoval badminton hodnocením 2 a 5 žáků kteří dochází na tento kroužek by mu udělilo známku 4, badmintonu se neúčastní 53 žáků.

Na tenis je přihlášeno 9 žáků, z toho byl tenis ohodnocený známkou 1 od 1 žáka, známku za 2 dostal od 3 žáků, průměrně za 3 oznámkoval tenis 1 žák, známku za 4 by mu udělili 3 žáci a za 5 jen 1 žák. Tenisu se neúčastní 54 žáků z 2. stupně.

Nejmenší účast žáků má basketball a futsal, obou těchto kroužků se neúčastní 57 respondentů, na oba kroužky je tedy přihlášeno 6 žáků. Basketbal byl ohodnocen známkou jedna od 1 účastníka, stejně tak známkou 2 a 3 byl ohodnocen jedním účastníkem, hodnocení za 4 by mu udělili 3 účastníci. Futsal byl jedním žákem ohodnocen známkou 1, stejně tak byl jen jedním žákem ohodnocen známkou 2, hodnocení za 4 bylo futsalu udělilo od celkem 4 přihlášených žáků.

Na nohejbal dochází dohromady 8 z žáků kteří dotazník vyplnili, z toho jeden žák by zájmovému kroužku nohejbalu udělil známku 1, stejně tak byl ohodnocen jedním žákem známkou za 5, celkem 4 žáci by udělili hodnocení za 4 a jen 2 žáci by nohejbal ohodnotili známkou za 3. na sportovní zájmový kroužek není přihlášeno 55 žáků.

Grafy číslo 19. a 20. vyobrazují počty žáků a jejich hodnocení daného zájmového sportovního útvaru pro lepší přehlednost jsme tyto údaje sepsali do následující tabulky.

Zájmový útvar	Počet žáků
Badminton	10
Volejbal	21
Florbal	22
Tenis	11
Basketbal	6
Nohejbal	8
Futsal	6

Tabulka č. 12: Počet žáků docházejících na kroužky do haly

7.5 Ověření hypotéz

U každé hypotézy byla pro jejich ověření stanovena alternativní a nulová hypotéza. Hypotézy jsme ověřili testem nezávislosti chí –kvadrát pro kontingenční tabulku.

Ověření hypotézy číslo 1:

Žáci 2. stupně Základní školy Dubany a Vrbátky využívají častěji fotbalové hřiště v Dubanech nebo Vrbátkách než žáci 1. stupně.

Na otázku č. 7 v Dotazníku, zda žáci základní školy využívají fotbalové hřiště, kladně odpovědělo 20 žáků, z toho 11 žáků 1. stupně a 9 žáků 2. stupně. Celkem 31 žáků na otázku odpovědělo že fotbalové hřiště nenavštěvují, z 1. stupně a 20 žáků z 2. stupně 11 žáků. Výsledky výzkumného šetření jsou zachyceny v následující tabulce:

Odpovědi	1.stupeň	2.stupeň	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	11	9	20	39,22 %
Ne	20	11	31	60,78 %
Celkem	31	20	51	100,00 %

Tabulka č. 13: Výsledky pro výpočet hypotézy č. 1

Hypotézu jsme ověřili pomocí testu nezávislosti chí – kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Data jsme porovnali na hladině významnosti 0,05 (Chráška, 2007, s. 83).

Stanovili jsme nulovou a alternativní hypotézu:

Nulová hypotéza H_0 : Četnost návštěvnosti fotbalového hřiště u žáků 1. stupně a 2. stupně je stejná.

Alternativní hypotéza H_A : Četnost návštěvnosti fotbalového hřiště u žáků 1. stupně a 2. stupně je rozdílná, žáci 2. stupně využívají častěji fotbalové hřiště v Dubanech nebo Vrbátkách, než žáci 1. stupně.

Výsledná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 0,495$

Kritická hodnota při hladině významnosti 0,05 = 3,841

Vidíme, že získaná hodnota je v tomto případě nižší než kritická hodnota testového kritéria, proto odmítáme alternativní hypotézu.

Ověření hypotézy číslo 2:

Žáci 2. stupně tráví více volného času, jak chtějí, než žáci 1. stupně.

K vyhodnocení hypotézy číslo 2, jsme využili odpovědi na otázku číslo 14 v dotazníku.

Na otázku, zda žáci základní školy mohou trávit volný čas, jak chtějí, kladně na otázku odpovědělo 77 žáků, z toho 26 žáků 1. stupně a 51 žáků 2. stupně. Celkem 27 žáků na otázku odpovědělo nemohou ve volném čase dělat co by sami chtěli, z 1. stupně a 15 žáků z 2. stupně 12 žáků. Výsledky výzkumného šetření jsou zaznamenány v následující tabulce:

Odpovědi	1.stupeň	2.stupeň	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	26	51	77	74,04 %
Ne	15	12	27	25,96 %
Celkem	41	63	104	100,00 %

Tabulka č. 14: Odpovědi žáků na otázku č. 14 v dotazníku

Hypotézu jsme ověřili pomocí testu nezávislosti chí – kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Data jsme porovnali na hladině významnosti 0,05 (Chráška, 2007, s. 83).

Stanovili jsme nulovou a alternativní hypotézu:

Nulová hypotéza H_0 : Četnost trávení volného času dle svého výběru u žáků 1. stupně a 2. stupně je stejná.

Alternativní hypotéza H_A : Četnost trávení volného času dle svého výběru u žáků 1. stupně a 2. stupně je rozdílná, žáci 1. stupně tráví více volného času, jak chtějí, než žáci 2. stupně.

Výsledná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 3,974$

Kritická hodnota při hladině významnosti 0,05 = 3,841

Vidíme, že získaná hodnota je v tomto případě vyšší než kritická hodnota testového kritéria, proto přijímáme alternativní hypotézu.

Ověření hypotézy číslo 3:

Žáci Základní školy Dubany (2. a 3. třída) dojíždí na zájmové kroužky častěji než žáci základní školy Vrbátky (4. - 9. třída).

K vyhodnocení této hypotézy jsme čerpali z otázky č. 6 v dotazníku, kdy žáci odpovídali na otázku, zda navštěvují nějaké organizace nebo kroužky, které se nenachází v Dubanech, Vrbátkách či Štětovicích, v případě že ano, kroužky měli vypsát, nejlépe i s místem konání kroužku nebo organizace. Otázka byla dobrovolná a otevřená. Výsledky výzkumného šetření jsou zaznamenány v následující tabulce:

Odpovědi	2. a 3. třída	4. - 9. třída
Nemám kroužek mimo uvedené obce	20	14
Dojíždím na kroužek jinam	20	17
Celkem	40	31

Tabulka č. 15: Odpovědi žáků na otázku č. 6 v dotazníku

Hypotézu jsme ověřili pomocí testu nezávislosti chí – kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Data jsme porovnali na hladině významnosti 0,05 (Chrásková, 2007, s. 83).

Stanovili jsme nulovou a alternativní hypotézu:

Nulová hypotéza H_0 : Četnost dojíždění na kroužky je u žáků z Duban a Vrbátek stejná.

Alternativní hypotéza H_A : Četnost dojíždění na kroužky je u žáků z Duban a Vrbátek rozdílná, žáci z Duban dojíždí na zájmové kroužky častěji než žáci z Vrbátek.

Výsledná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 0,164$

Kritická hodnota při hladině významnosti $0,05 = 3,841$

Vidíme, že získaná hodnota je v tomto případě nižší než kritická hodnota testového kritéria, proto odmítáme alternativní hypotézu.

Získaná hodnota je v tomto případě nižší než kritická hodnota testového kritéria, proto odmítáme alternativní hypotézu.

7.6 Závěry šetření a diskuse

V této podkapitole shrneme výsledky výzkumného šetření, které bylo za pomoci dotazníků realizováno u žáků 2. -9. třídy Základní školy Zdeny Kaprálové, získané výsledky porovnáme s dosavadními výzkumy. Jednalo se o kvantitativně orientovaný pedagogický výzkum, cílem výzkumu bylo zjistit, jak žáci ZŠ Vrbátky tráví volný čas. Prostřednictvím dotazníků jsme získali data, která byla zpracována a následně vyhodnocena, pro lepší přehlednost jsme data předvedli do podoby tabulek a grafů.

Dotazník měl dvě verze, které byly sestaveny s přihlédnutím k věku respondentů. První dotazník byl vytvořen pro 2. a 3. třídu, druhý dotazník byl vytvořen pro 4. – 9. třídu. Žáci 2. a 3. třídy vyplňovali dotazník online ve školní družině za přítomnosti paní vychovatelky. Žáci 4. – 9. třídy vyplňovali dotazník online. Rozdílné verze dotazníku se od sebe lišily jen v otázkách s možností výběru zájmových kroužků nabízených školou a otázkách škálových, otázky pro mladší žáky měli jen tři možnosti výběru místo pěti jako pro žáky starší.

Obě verze dotazníku obsahovaly šestnáct položek, z toho dvě polootevřené a dvě otevřené položky. První dvě položky zkoumaly identifikační údaje jednotlivých respondentů jako jsou pohlaví a třída. Výzkumu se zúčastnilo celkem 104 žáků prvního a druhého stupně Základní školy Zdeny Kaprálové, z toho 58 dívek (55,77 %) a 46 chlapců (44,23 %). Z celkového počtu respondentů se výzkumného šetření účastnilo 62 žáků prvního stupně (59,62 %) a 42 žáků druhého stupně (40,38 %).

Doposud nikdo nezkoumal využívání volného času žáků Základní školy Zdeny Kaprálové a možnosti které nabízí obce Dubany, Vrbátky a Štětovice, nebyly tedy provedeny žádné výzkumy. Avšak výsledky výzkumného šetření této diplomové práce je možné porovnat například s výsledky výzkumu diplomové práce Bc. Jany Andrýskové z Univerzity Palackého v Olomouci, která se zabývala podobným tématem, a to možnostmi využití volného času žáků prvního stupně vesnické školy, a výsledky výzkumu Heleny Špatenkové z Univerzity Karlovy v Praze, která se zabývala možnostmi využívání volnočasových aktivit dětí základních škol z města a venkova (Špatenková 2010).

Dotazník se od položky číslo 3 až po položku číslo 16 zaměřovaly na využívání volnočasových aktivit na Základní škole a nabídky pro volný čas organizací v okolních obcích. Zprostředkováním těchto položek jsme zkoumali dílčí cíle, které byly stanoveny na začátku výzkumné části. Na základě výsledků můžeme říct, že mladší žáci, kteří navštěvují základní školu Dubany tráví nejraději svůj volný čas hraním si doma (71 %) stavbou stavebnic (61 %) a hraním sportovních her s kamarády (49 %). Zatím co žáci, kteří navštěvují druhý stupeň, tráví volný čas nejraději pobýváním venku s kamarády (52 %) a poté sportováním (41 %).

Tento výsledek se částečně shoduje s výzkumem Bc. Jany Andrýskové, v němž autorka uvádí že, na otázku, jak nejčastěji žáci tráví svůj volný čas, byla nejčastější odpověď jejich respondentů, že nejraději tráví volný čas venku s kamarády, jednalo se dohromady o 51 chlapců (49 %) a 35 dívek (32 %). Autorka očekávala jako nejčastější odpověď způsobu trávení volného času, čas strávený u televize či počítače, toto očekávání jsme taktéž sdíleli. Nutno podotknout že čas strávený na počítači byl v našem dotazníku na třetím místě u starších žáků (32 %) a sledování televize na čtvrtém místě (56 %) u žáků mladších.

V těchto odpovědích se ovšem neshodneme s výsledkem odpovědí v práci Heleny Špatenkové, které se respondentů ptala, jakým způsobem rádi tráví volný čas a dle jejich slov se ji dostalo předpokládaných odpovědí. Na prvním místě se umístil čas na počítači a u televize, u dětí z venkova to bylo (16,29 %) a (18,44 %) u dětí z města, druhou nejčastější odpovědí byl u dětí z města sport (17,00 %), druhé místo u dětí na vesnici získali kamarádi (15,72 %), třetí místo ve městě získali kamarádi (15,73 %) a na vesnici třetí pozici získal sport (14,77 %). Autorka tedy došla k závěru že, jsou zájmy dětí z města i venkova podobné.

Dalším dílčím cílem bylo analyzovat, zda žáci navštěvují nabízené zájmové kroužky ve škole či v obci. Ze získaných dat v položce 4 jsme zjistili, že z celkového počtu dotazovaných navštěvuje kroužky 62 žáků (59,6 %), nenavštěvuje 42 žáků (40,4 %). Z toho navštěvuje kroužky organizované školou celkem 34 žáků 1. stupně (83,9 %) a 28 žáků 2. stupně (45,2 %). Naopak 7 žáků 1. stupně (17,1 %) a 35 žáků z 2. stupně (54,4 %) nenavštěvuje žádný kroužek

organizovaný školou. Ve výzkumu použila Bc. Jana Andrýsková stejnou výzkumnou otázku, a to, zda žáci chodí do kroužků organizovaných školou ve výzkumu zaznamenala 54 (51 %) kladně zodpovězených otázek u chlapců a u děvčat 87 (78 %). Celkem 51 (49 %) chlapců a 24 (22 %) dívek odpovědělo na tuto položku, že se neúčastní žádného kroužku organizovaného školou. Ve výzkumu se autorka přetouto otázkou doptala, zda žáci mají povědomí o tom, jaké kroužky jsou jim ve škole nabízeny. K tomu se pozitivně vyjádřilo 93 (89 %) chlapců a 108 (97 %), dívek z čehož vyplývá velmi pozitivní zjištění, a to že žáci opravdu mají povědomí o nabídkách a zajímají se o aktivity pořádané školou. Nabídku nezná pouze 12 chlapců (11 %) a 3 dívky (3 %).

Jedním z dílčích cílů bylo zjistit která z akcí pořádaných v obci, nejen školní, ale i obecní či akce pořádané místními spolky, byla žáky nejnavštěvovanější, to jsme zjistili pomocí položky číslo 8, kdy jsme se ptali, jakých společenských akcí se žáci v minulém roce účastnili. Naším cílem tedy bylo zjistit, kterých společenských, organizovaných, volnočasových akcí, nabízených v dotazníku se nejvíce účastnili v loňském roce žáci 1. a 2. stupně. Žáci 1. stupně se nejvíce účastnili pálení čarodějnic, z celkového počtu 41 žáků 1. stupně v loňském roce účastnilo pálení čarodějnic 35 (85,4 %) žáků, což je víc než polovina. Druhá nejnavštěvovanější akce žáků 1. stupně byla v loňském roce rozsvícení vánočního stromu, s účastí 29 (70,7 %) žáků. Stejně tak je tomu i u žáků 2. stupně, kdy se loňského rozsvícení vánočního stromu účastnilo 23 (56,1 %) žáků, tedy opět více než polovina, druhou nejnavštěvovanější akcí žáků 2. stupně je Drakiáda, se stejným počtem účastníků jako na rozsvícení vánočního stromu, tedy 23 (56,1 %) žáků.

Položka číslo 14 nám pomohla objasnit, zda jsou žáci spokojeni s nabídkou a možnostmi které jim k trávení volného času nabízí obec a její okolí. V dotazníku byla žákům u položky nabídnuta jedna ze čtyř možností hodnocení, mohli volit mezi: „Ano“; „Spíše ano“; „Spíše ne“; „Ne“. Žáci 1. stupně nejčastěji označili možnost Ano, a to přesně 26 (63,4 %) žáků, u žáků 2. stupně bylo zaznamenáno také celkem 26 (41,3 %) odpovědí ano. Spíše ano označilo 13 (31,7 %) žáků 1. stupně a 27 (42,9 %) žáků 2. stupně. Možnost spíše ne si na 1. stupni vybral pouze 1 (2,4 %) žák a 8 (12,7 %) žáků z 2. stupně. Stejně jako u předchozí negativní odpovědi si opět pouze 1 (2,4 %) žák vybral odpověď ne, z 2. stupně to bylo o jednoho žáka více, ne si tedy vybrali žáci 2 (3,2 %).

Diplomová práce má přinést informace a poznatky, které se týkají volného času žáků Základní školy Zdeny Kaprálové ve Vrbátkách a možnostech které nabízejí okolní vesnice.

Dle dat jsme zjistili že vybavenost obcí, co se trávení volného času týká je momentálně dostačující. V obci se nachází i dostatek volnočasových organizací jako je Centrum volného

času, do kterého dle výsledků dochází žáci 1. i 2. stupně, nabídka zájmových kroužku fungujících ve škole taktéž. Zjistili jsme, že z akcí, které jsou v obcích pořádané má u žáků ZŠ největší úspěch drakiáda, pálení čarodějnic a rozsvěcení vánočního stromu. Co žákům v obci chybí je prostor jako je rampa, ve kterém by mohli sportovat na skateboardech.

Závěr

Cílem diplomové práce, jež se nám podařil naplnit, bylo popsat, analyzovat a zhodnotit, jak žáci základní školy Dubany a Vrbátky tráví volný čas v kontextu toho, jaké volnočasové aktivity se v daných obcích nabízí. Vedlejším cílem je analyzovat a zhodnotit nabídku volnočasových aktivit v obcích.

Dílčím cílem teoretické části bylo popsat volný čas, charakterizovat mimoškolní a zájmové aktivity, vymezit mladší školní věk, školní věk i pubescenci, analyzovat instituce, ve kterých se zájmové útvary realizují, i prostředí, ve kterém volný čas probíhá.

V teoretické části byly charakterizovány pojmy týkající se volného času, popsali jsme tedy volný čas a jeho funkce a činitele ovlivňování volného času, zájmové aktivity, vymezili jsme období mladší školní věk, střední školní věk a období puberty, instituce pro výchovu ve volném čase, zájmové útvary a prostředí ve kterém se volný čas realizuje, a popsali jsme organizace které v obcích realizují volnočasové aktivity pro žáky základní školy.

Dílčím cílem empirické části bylo popsat, kolik volného času žáci základní školy mají, charakterizovat aktivity, které rádi žáci dělají ve volném čase, analyzovat, zda a v jaké míře žáci navštěvují nabízené zájmové kroužky ve škole či v obci, zhodnotit, jaké zájmové kroužky žákům ve okolí chybí, také zda a do jaké míry jsou žáci spokojeni s nabídkou volnočasových aktivit v obci a zhodnotit nabídku v uvedených obcích.

Empirická část navazovala na část teoretickou přes kapitolu, ve které jsme popsali dosavadní výsledky zkoumané problematiky, na toto téma jsme ovšem nenašli podobný výzkum či práci, výzkum jsme porovnali s pracemi na stejné výzkumné rovině. V následující kapitole jsme věnovali prostor k rozboru institucí pro volný čas, které fungují v okolí základní školy, nabídku zájmových útvarů ve škole a ve školní družině. Popsali jsme tradiční příležitostné akce, kterých se v obcích mohou nejen žáci zúčastnit, a také jsme se věnovali prostorám pro neorganizované využívání volného času, jako jsou hřiště a parky. Následující kapitola se zaměřila na formulaci jednotlivých cílů pro výzkum, výzkumných otázek a hypotéz. Následně byl popsán výzkumný vzorek a metoda výzkumu. Jako metoda výzkumu byl zvolen online dotazník pro jeho výhodu sběr mnoha dat a rychlou analýzu. Získaná data byla zpracována, analyzována a převedena do formy grafů a tabulek. V následující kapitole byly zhodnoceny výsledky výzkumného šetření, z kterých jsme získali informace o tom, že většina žáků je spokojena s volnočasovou nabídkou obcí, a že mají přehled o množství svého volného času a jak s ním nakládají, zjistili jsme jakých akcí se žáci nejvíce účastní, a že to jsou s největším počtem účastníků, drakiáda, pálení čarodějnic a rozsvícení vánočního stromu.

Jsem ráda, že jsem právě toto téma mohla zpracovat do diplomové práce, která je spjata s oborem, ve kterém se pohybuji.

Seznam použitých zkratek

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

CVČ – Centrum volného času

č. – číslo

ČR – česká republika

ČTU – Česká tábornická unie

FBC – Florbalový club

H – Hypotéza

MMA – smíšená bojová umění

MOP – Mladí ochránci přírody

MŠMT – ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NNO – nestátní neziskové organizace

PC – počítač

SDH – Sbor dobrovolných hasičů

ŠD – Školní družina

TJ – Tělovýchovná jednotka

tj. – to je

ZŠ – Základní škola

Seznam použité literatury a zdrojů

- ANDRÝSKOVÁ, Jana, *Možnosti využití volného času žáků prvního stupně vesnické školy*. Olomouc, 2013. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. PaedDr. Marcela Musilová, Ph.D.
- ČÁP, Jan, *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha Karolinum, 1993. 415 s. ISBN 80-7066-534-3.
- GAVORA, Peter, *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
- HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času. Současné trendy*. 1. vyd. Praha Portál, 2008. 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1.
- HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2. Vyd. Praha Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.
- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha Portál. 2001. ISBN 80-7178-535-0.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Emília a kolektiv. *Úvod do pedagogiky*. Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave vo vydavateľstve TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS, spoločnom pracovisku TU a Slovenskej akadémie vied. 2007. ISBN 978-80-8082-145-6.
- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-383-3.
- KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno Paido. 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Pedagogika volného času*. Praha Portál, 2002, ISBN 80-7178-711-6.
- PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. *Školní družina*. 2. Vyd., aktualizované. Praha Portál, 2007, 154 s. ISBN 978-80-7367-268-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina, *Pedagogika volného času*. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, 145 s. ISBN 978-80-7290-666-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Pedagogika volného času*. Praha Portál, 1999, 229 s. ISBN 80-7178-569-5.

PILCH, T., LEPALCZYK, I. *Pedagogika społeczna*. Warszawa Żak, 1995.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha Grada, 2012, 203 s. ISBN 978-80-247-3470-5.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

PTÁČEK, Radek a KUŽELOVÁ, Hana. *Vývojová psychologie pro sociální práci*. Praha Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013, 66 s. ISBN 978-80-7421-060-0.

SPOUSTA, Vladimír aj. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1007-X.

ŠPATENKOVÁ, Helena. *Možnosti využití volnočasových aktivit dětí základních škol z města a venkova*. Praha, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Daniela Nováková.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka a kol. *Přehled vývojové psychologie*. 1. vyd. Olomouc Univerzita Palackého, 1999. ISBN 80-7067-953-0.

VÁGNEROVÁ, Marie a Univerzita Karlova. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. Praha Karolinum, 2005. ISBN 978-80-246-1037-5.

VYHNÁLKOVÁ, Pavla. *Základy pedagogiky volného času*. Olomouc Gevak, 2013. ISBN 978-80-86768-73-1.

Internetové zdroje

Centrum volného času Volňásek [online]. Dostupné z: <https://cvc-volnasek.webnode.cz/>

Cyklostezka Vrbátky [online]. Dostupné z: <https://rozvijime.prostejov.eu/projekty/174-cyklostezka-vrbatky>

Česká tábornická unie [online]. Dostupné z: <https://www.tabornici.cz/o-nas>

České děti venku: Reprezentativní výzkum, kde a jak tráví děti svůj čas. Nadace Proměny Karla Komárka. Nadace Proměny Karla Komárka [online]. Dostupné z: <http://www.nadace-promeny.cz/cz/vyzkum.html>

Charakteristika Školní družiny [online]. 2023. Dostupné z: <https://zs.lutin.cz/skolni-druzina/charakteristika-sd>

Kulturní komise obce Vrbátky [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.facebook.com/kkvrbatky/about>

Liga lesní moudrosti [online]. Dostupné z: <https://www.ligalesnimoudrosti.cz/o-nas>

Mladí ochránci přírody [online]. Dostupné z: <https://www.emop.cz/>

SDH Štětovice – Mladí hasiči [online]. Dostupné z: https://sdhstetovice.estranky.cz/?fbclid=IwAR1yEFo1P3Y_cVRkzCMIE0QQ76RLBmen93tHZzqdkzP1GAQw4iFQvvHuSA8

Skaut [online]. Dostupné z: https://www.vrbatky.cz/skautsky_oddil

Sokol [online]. 2023. Dostupné z: <https://www.vrbatky.cz/spolek-sokol>

Sportovní hala [online]. Dostupné z: <https://www.vrbatky.cz/sportoviste>

Střediska volného času In MŠMT.cz [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

Šachová farma [online]. Dostupné z: <https://www.skolavrbatky.cz/sachova-farma>

Školní družina [online]. Dostupné z: <https://www.skolavrbatky.cz/o-skolni-druzine>

Štětovická slipka [online]. Dostupné z: <https://slipka.weebly.com/>

Vývojová psychologie Univerzita Hradec Králové [online]. Dostupné z: <https://www.uhk.cz/file/edee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/katedra-socialni-patologie-a-sociologie/dokumenty/studijni-opory/socialni-komunikace-v-neziskovem-sektoru/psychologie-vyvojova.pdf>

Zájmové vzdělávání, MŠMT ČR. In MŠMT ČR [online]. [cit. 07.02.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>

Základní škola Vrbátky [online]. Dostupné z: <https://www.skolavrbatky.cz/>

Základní škola Zdeny Kaprálové Vrbátky [online]. Dostupné z: <https://www.vrbatky.cz/zs?mainSection-dataAggregatorCalendar-6300499-date=201905>

Základní vzdělávání, Národní pedagogický institut České republiky Základní vzdělávání, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) [online]. Dostupné z: <http://archiv-nuv.npi.cz/t/zakladni-vzdelavani.html>

Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-108>

Zlatá farma [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.zlata-farma.cz/>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Struktura výzkumného vzorku podle tříd a pohlaví

Tabulka č. 2: Struktura výzkumného vzorku podle stupně základní školy a podle pohlaví

Tabulka č. 3: Kolik volného času mají žáci ZŠ Dubany a Vrbátky.

Tabulka č. 4: Návštěvnost a hodnocení zájmových kroužků v Dubanech

Tabulka č. 5: Návštěvnost a hodnocení zájmových kroužků nabízených ve škole Vrbátky

Tabulka č. 6: Účast a hodnocení respondentů 1. stupně, zájmových organizací v okolních obcích.

Tabulka č. 7: Účast a hodnocení respondentů 2. stupně, zájmových organizací v okolních obcích.

Tabulka č. 8: Zájmové kroužky žáků mimo obce Dubany, Vrbátky a Štětovice

Tabulka č. 9: Oblíbené činnosti žáků 2. a 3. třídy

Tabulka č. 10: Oblíbené činnosti žáků 4. - 9. třídy

Tabulka č. 11: Zaznamenané počty žáků Základní školy Dubany a Vrbátky na otázku č. 15

Tabulka č. 12: Počet žáků docházejících na kroužky do haly

Tabulka č. 13: Výsledky pro výpočet hypotézy č. 1

Tabulka č. 14: Odpovědi žáků na otázku č. 14 v dotazníku

Seznam grafů

- Graf č. 1: Počty žáků oproti počtu vyplněných dotazníků
- Graf č. 2: Kolik volného času mají žáci ZŠ Dubany a Vrbátky.
- Graf č. 3: Návštěvnost kroužků nabízených v Dubanech
- Graf č. 4: Návštěvnost nabízených kroužků ve Vrbátkách
- Graf č. 5: Počet účastníků zájmových organizací v okolních obcích základní školy
- Graf č. 6: Návštěvnost fotbalového hřiště
- Graf č. 7: Návštěvnost žáků 1. stupně na akcích uskutečněných v minulém roce
- Graf č. 8: Návštěvnost žáků 2. stupně na akcích uskutečněných v minulém roce
- Graf č. 9: oblíbenost činností žáků 2.-3. třídy
- Graf č. 10: Oblíbenost činností žáků 4.-9. třídy
- Graf č. 11: Četnost činností, které dělají děti 2. a 3. třídy
- Graf č. 12: Četnost činností, které dělají děti 4. – 9. třídy
- Graf č. 13: Spokojenost žáků 1. stupně s možnostmi trávení volného času v obci
- Graf č. 14: Spokojenost žáků 2. stupně s možnostmi trávení volného času v obci
- Graf č.15: Možnost trávit volný čas dle vlastní volby žáků 1. stupně
- Graf č.16: Možnost trávit volný čas dle vlastní volby žáků 2. stupně
- Graf č. 17: Důvody, proč nemohou libovolně trávit volný čas žáci 1. stupně
- Graf č. 18: Důvody, proč nemohou libovolně trávit volný čas žáci 2. stupně
- Graf č. 19: Návštěvnost kroužků v hale žáků 2.-3. třídy
- Graf č. 20: Návštěvnost kroužků v hale žáků 4.-9. třídy

Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník pro žáky 2. a 3. třídy

Příloha č. 2 Dotazník pro žáky 4. – 9. třídy

Příloha č. 1

Dotazník pro žáky 2. a 3. třídy

Jak tráví volný čas děti docházející na základní školu Dubany a Vrbátky?

Ahoj, mé jméno je Soňa Dostálová a jsem studentkou Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Prosím o vyplnění dotazníku, který mi pomůže dokončit moji diplomovou práci. Dotazník je anonymní. Děkuji za vyplnění.

***Povinné pole**

1. Jsi...? *

Označte jen jednu elipsu.

☐ Holka

☐ Kluk

2. Do které třídy chodíš? *

Označte jen jednu elipsu.

☐ 2. třída

☐ 3. třída

3. Kolik máš volného času? Vyznač na stupnici. *

Označte jen jednu elipsu.

Málo

1 ☐

2 ☐

3 ☐

4 ☐

5 ☐

6 ☐

7 ☐

8 ☐

9 ☐

10 ☐

Hodně

4. Navštěvuješ kroužky ve škole? Pokud kroužek navštěvuješ, oznámuj ho jako *
ve škole, pokud kroužek nenavštěvuješ, označ nenavštěvuji.

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5	Nenavštěvuji
Keramika	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sportřák	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Volejbal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Logopedie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Matematika pro nadané	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kytara	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Šachy	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Angličtina hrou	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Náboženství	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Jaké zájmové kroužky mimo školu navštěvuješ? Pokud kroužek navštěvuješ, oznámuj ho jako ve škole, pokud kroužek nenavštěvuješ, označ nenavštěvuji. *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

[illegible]

6. Navštěvuješ nějaké organizace nebo kroužky, které se nenachází v Dubanech, Vrbátkách či Štětovicích? Vypiš jaké kroužky nebo organizace to jsou a kde. *

7. Využíváš fotbalové hřiště v Dubanech nebo Vrbátkách? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Ano
☐ Ne
☐ Občas

8. Jakých akcí v obci ses zúčastnil/a v minulém roce? (Můžeš zaškrtnout více odpovědí.) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Lampionový průvod
☐ Vynášení Morany
☐ Rozsvícení vánočního stromu
☐ Hody
☐ Cyklokros
☐ Maškarní kraneval
☐ Vepřobraní
☐ Drakiáda
☐ Pálení čarodějnic
☐ Masopust
☐ Jiné: _____

9. Co RÁD/A děláš ve volném čase? *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	Rád/a	Tak napůl	Nerád/a
Sportuji, hraji pohybové hry s kamarády	☐	☐	☐
Hraji počítačové hry	☐	☐	☐
Čtu si knihy, časopisy	☐	☐	☐
Surfuji na internetu, chatuji, jsem na sociální síti (facebook, Tik Tok, Instagram...)	☐	☐	☐
Hraju si důma	☐	☐	☐
Sleduji televizi nebo filmy na PC	☐	☐	☐
Věnuji se tvoření	☐	☐	☐
Stavím lego, stavebnice	☐	☐	☐

10. Jak často děláš tyto aktivity? *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	Každý den	Několikrát týdně	Jednou týdně	Jednou měsíčně	Vůbec
Sportuji, hraji pohybové hry s kamarády	☐	☐	☐	☐	☐
Hraji počítačové hry	☐	☐	☐	☐	☐
Čtu si knihy, časopisy	☐	☐	☐	☐	☐
Surfuji na internetu, chatuji, jsem na sociální síti (facebook, Tik Tok, Instagram,..)	☐	☐	☐	☐	☐
Hraju si doma	☐	☐	☐	☐	☐
Sleduji televizi nebo filmy na PC	☐	☐	☐	☐	☐
Věnuji se tvorbě	☐	☐	☐	☐	☐

11. Děláš rád/a ještě něco? Vypiš:

12. Jakému sportu nebo aktivitě by ses chtěl/a věnovat, kdybys měl/a možnost výběru? *

13. Jsi spokojen/á s možnostmi trávení volného času v obci? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Ano
☐ Spíše ano
☐ Spíše ne
☐ Ne

14. Můžeš trávit volný čas, jak ty sám/sama chceš? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Ano
☐ Spíše ano
☐ Spíše ne
☐ Ne

15. Pokud jsi na předešlou otázku odpověděl/a NE, co ti v tom brání? (Můžeš vybrat více odpovědí.) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Nedostatek času/jsem dlouho ve škole nebo družině.
☐ Rodiče.
☐ Je to příliš drahé.
☐ To, co bych chtěl/a dělat je příliš daleko.
☐ Nic
☐ Jiné: _____

16. Docházíš na nějaký kroužek do sportovní haly ve Vrbátkách? Pokud kroužek navštěvuješ, oznámuj ho jako ve škole, pokud kroužek nenavštěvuješ, označ nenavštěvuji. *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

[illegible]

Příloha č. 2

Dotazník pro žáky 4. – 9. třídy

Jak tráví volný čas děti docházející na základní školu Dubany a Vrbátky?

Ahoj, mé jméno je Soňa Dostálová a jsem studentkou Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Prosím o vyplnění dotazníku, který mi pomůže dokončit moji diplomovou práci. Dotazník je anonymní. Děkuji za vyplnění.

***Povinné pole**

1. Jsi...? *

Označte jen jednu elipsu.

☐ Holka

☐ Kluk

2. Do které chodíš třídy? *

Označte jen jednu elipsu.

☐ 4. třída

☐ 5. třída

☐ 6. třída

☐ 7. třída

☐ 8. třída

☐ 9. třída

3. Kolik máš volného času? Vyznač na stupnici. *

Označte jen jednu elipsu.

Málo

1 ☐

2 ☐

3 ☐

4 ☐

5 ☐

6 ☐

7 ☐

8 ☐

9 ☐

10 ☐

Hodně

4. Navštěvuješ kroužky ve škole? Pokud kroužek navštěvuješ, oznámuj ho jako ve škole, pokud kroužek nenavštěvuješ, označ nenavštěvuji.

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5	Nenavštěvuji
Vaření	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Šachy	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Anglický kroužek	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pěvecký sbor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

5. Jaké zájmové kroužky mimo školu navštěvuješ? Pokud kroužek navštěvuješ, oznámuj ho jako ve škole, pokud kroužek nenavštěvuješ, označ nenavštěvuji.

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	1	2	3	4	5	Nenavštěvuji
Hasiči	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skaut	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Volňásek (jakýkoli kroužek)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sokol	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6. Navštěvuješ nějaké organizace nebo kroužky které se nenachází v Dubanech, Vrbátkách či Štětovicích? Vypiš jaké kroužky nebo organizace to jsou a kde.

7. Využíváš fotbalové hřiště v Dubanech nebo Vrbátkách? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Ano
☐ Ne
☐ Občas

8. Jakých akcí v obci ses účastnil/a v minulém roce? (Můžeš zaškrtnout více odpovědí.)

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Lampionový průvod
☐ Vynášení Morany
☐ Rozsvícení vánočního stromu
☐ Hody
☐ Cyklokros
☐ Maškarní kraneval
☐ Vepřobraní
☐ Drakiáda
☐ Pálení čarodějnic
☐ Masopust
☐ Jiné: _____

9. Co RÁD/A děláš ve volném čase? *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	Velmi rád/a	Rád/a	Tak napůl	Nerád/a	Velmi nerád/a
Sportuji, hraji pohybové hry s kamarády	☐	☐	☐	☐	☐
Jsem venku s kamarády	☐	☐	☐	☐	☐
Hraji počítačové hry	☐	☐	☐	☐	☐
Čtu si knihy, časopisy	☐	☐	☐	☐	☐
Surfuji na internetu, chatuji, jsem na sociální síti (facebook, Tik Tok, Instagram,..)	☐	☐	☐	☐	☐
Věnuji se tvoření	☐	☐	☐	☐	☐
Sleduji televizi nebo filmy na PC	☐	☐	☐	☐	☐
Stavím stavebnice\lego	☐	☐	☐	☐	☐

10. Jak často děláš tyto aktivity? *

Označte jen jednu elipsu na každém řádku.

	Každý den	Několikrát týdně	Jednou týdně	Jednou měsíčně	Vůbec
Sportuji, hraji pohybové hry s kamarády nebo sám	☐	☐	☐	☐	☐
Jsem venku s kamarády	☐	☐	☐	☐	☐
Hraji počítačové hry	☐	☐	☐	☐	☐
Čtu si knihy, časopisy	☐	☐	☐	☐	☐
Surfuji na internetu, chatuji, jsem na sociální síti (facebook, Tik Tok, Instagram,...)	☐	☐	☐	☐	☐
Věnuji se tvoření	☐	☐	☐	☐	☐
Sleduji televizi nebo filmy na PC	☐	☐	☐	☐	☐
Stavím stavebnice\lego	☐	☐	☐	☐	☐

11. Napiš ještě nějaké věci, které děláš rád/a nebo často, pokud takové jsou.

12. Jakému sportu nebo aktivitě by jsi se chtěl/a věnovat, kdyby jsi měl/a možnost výběru? *

13. Jsi spokojená/y s možnostmi trávení volného času v obci? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Ano
☐ Spíše ano
☐ Spíše ne
☐ Ne

14. Můžeš trávit volný čas jak ty sám/sama chceš? *

Označte jen jednu elipsu.

- ☐ Ano
☐ Spíše ano
☐ Spíš ne
☐ Ne

15. Pokud jsi na předešlou otázku odpověděl/a NE, co ti v tom brání? (Můžeš vybrat více odpovědí.) *

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- ☐ Nedostatek času/jsem dlouho ve škole
☐ Rodiče
☐ Je to příliš drahé
☐ To, co bych chtěl/a dělat je příliš daleko
☐ Nic
☐ Jiné: _____

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Soňa Dostálová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Trávení volného času v obcích Dubany, Vrbátky a Štětovice
Název v angličtině:	Spending leisure time at municipalities Dubany, Vrbátky a Štětovice
Anotace práce:	Hlavním cílem diplomové práce je analyzovat a zhodnotit, jak žáci ZŠ Dubany a Vrbátky tráví volný čas, jakým zájmovým kroužkům a aktivitám se nejvíce věnují, jaké akce nejčastěji navštěvují a jaké možnosti v obci mají se těmto aktivitám věnovat. Teoretická část charakterizuje základní pojmy související s tématem práce jako jsou volný čas, zájmové vzdělávání, školní věk, volnočasové aktivity a organizace. Empirická část se zaměřuje na to, jak žáci Základní školy Zdeny Kaprálové tráví svůj volný čas a jaké zájmové kroužky a volnočasové organizace navštěvují, a snaží se objasnit jaké jsou rozdíly ve využívání volného času mezi žáky.
Klíčová slova:	Dubany, lokální prostředí, Štětovice, Vrbátky, volný čas, základní škola, volnočasové aktivity, volnočasové zařízení, výchova ve volném čase, zájmové kroužky.

Anotace v angličtině:	The main aim of the diploma thesis is to analyze and evaluate how Dubany and Vrbátky elementary school students spend their free time, namely what activities they attend the most, what events and groups students attend most often, which interest groups and activities they are most engaged in. The theoretical part of the thesis describes the basic phrases and words which are important for understanding the thesis work in practice. They are divided to different chapters, namely free time, interest education, school age, leisure activities and organizations. The practical part of the thesis focuses on how students of the Elementary School of Zdena Kaprálová spend their free time, what interest groups and leisure organizations they attend and analyzes the differences in the use of free time between students.
Klíčová slova v angličtině:	Dubany, local environment, Štětovice, Vrbátky, free time, primary school, leisure activities, leisure facilities, leisure time education, interest clubs.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č.1 Dotazník pro žáky 2. a 3. třídy Příloha č.2 Dotazník pro žáky 4. - 9. třídy
Rozsah práce:	80 stran
Jazyk práce:	Český